Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 284 (13600) | 1971 оной декабриин 1, среда | Сэн 2 мүнгэн

ЕНИНЭЙ АhАН ЗАМААР

ртиин ба гүрэнэй ажабайдалай, бүхы й ажабайдалай үнгэрhэн үдэрнүүд коммаар Соведүүдэй ороной амжалтатай тула хүсэ шадалыень сэхэ шууд бэхилитическэ ба моральна нэрэ хүндыень й дээрэ улам үргэхэ угаа шухала удха олитическэ хэрэгүүдээр тэмдэглэгдэв. н 22—23-да Советскэ Союзай Коммунис нтральна Комитедэй ээлжээтэ Пленум йна.

ум СССР-эй арадай ажахые 1971—1975 жөөхэ гүрэнэй түсэбэй, СССР-эй ара 1972 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй, 72 оной гүрэнэй бюджедэй проектнүүб hайшаагаа, тиигээд эдэнине СССР-эй оведэй сессиин үзэмжэдэ табиха гэжэ Партиин XXIV съездhээ хойшо КПСС-эй үүлhэн уласхоорондын ажал ябуулга СС-эй Центральна Комитедэй Генераль нүхэр Л. И. Брежневэй элидхэлые осоо. Съездын хараалhан гадаадын-по рограммые бодото дээрэнь бэелүүлхын Политбюрогой хэhэн хүдэлмэри Пленудотор бүгэдын дуугаар hайшаагдаhан, гдэhэн байха юм.

на Комитедэй Пленумэй hүүлээр, нояб-да СССР-эй Верховно Соведэй гурбаболоо. Энэ сесси шэнэ табан жэлэй ба түсэбэй проектнүүдые хаража үзөөд, нэбаталаа. Тус асуудалаар СССР-эй Ми Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр А. Н. Кол хээ. Тэрэшэлэн 1972 оной бюджедые а.

лтай оршон байдалда КПСС-эй ЦК-гай СССР-эй Верховно Соведэй сессиин үн арад түмэнэй дунда ленинскэ партиин э хүндэтэй байhанай, парти арад хоёгүй нягта холбоотой, эдэнэй хүсэл эр зорилгонуудтай адли, КПСС-эй XXIV абаринуудые шэн зоригто ажалаараа бэевет хүнүүдэй бэлэн байдагай эли тодо жэшээ болоно. ЦК-гай Пленумэй, Верэй сессиин шиндхэбэринүүд — социалис агуу ехэ мүнхэ хүсэнэй, дэлхэйн бүхы дтэ манай гүрэнэй улам ехээр нүжо байhанай шэнэ гэршэ мүн.

арадай ажахые хүгжөөхэ юhэдэхи татүсэб үнэхөөрөө ехэ түүхэтэ удха шанар болоно. КПСС-эй XXIV съезд манай анхи дабшалтын гол шэглэлнүүдые то хүгжэлтэ түгэс социалис обществын боломжонууд ба эрилтэнүүдтэ харюусандэhэ баримтатай социально-экономиммаар парти болоц арад зонние зэббан жэлэй туршада арадай ажахые хүгтивэнүүдые баталhан байна. КПСС-эй соото элидхэл, съездын Резолюци ба д соо тодорхойлогдоhон заабаринуудулан табигдаhан юhэдэхи табан жэлэй коммунизмын замаар совет обществын рэнэй материально-техническэ үндэhэ лха, ороной экономическа ба оборонно бэхижүүлхэ тон шухала шэнэ зорилгоална.

ан жэлэй түсэб — парти болон арадай н бодолой үрэ мүн. Тус түсэбые табиэ хүдэлмэри хэгдээ. Энэмнай КПСС-эй Комитедэй, Советскэ правительствын оро ябуулагдаа. Түсэблэлгын зургаа-эй министерствэнүүд ба албан зургаа республиканууд, профсоюзууд, эрдэм эмхи зургаанууд энээндэ хабаадаhан С-эй XXIV съезд, республиканудтахи ездүүд дээрэ, хизаарнууд, областьууд ба районуудай конференцинүүд йна эхин организацинуудай ба ажалективүүдэй суглаанууд дээрэ оруулаг дурадхалнууд, тэрэшэлэн хүдэлмэришэнүүдэй, мэргэжэлтэдэй, эрдэмтэдэй д хаража үзэгдэhэн, хараада абтаhан нэ түсэб хараалха үедэ манай ниитын н демократизм бүхы талаараа харагдаа. абан жэлэй гол зорилго юуб гэхэдэ, содбэри хурдан түргэнөөр хүгжөөhэнэй, г үрэ дээшэлүүлhэнэй, научно-техничета хангаhанай, ажалай бүтээсын ургалта эй үндэhөөр арад зоной баян дэлгэр, ы байдал нилээд хүгжөөгдэхэ.

дай баян дэлгэр байдал нилээд hайжадалые юhэдэхи табан жэлэй түсэбэй гол лго болгон табихадаа, энэ хараа бодол жэл соохи манай ажал ябуулгые тодоргадна, мүн бүри удаан болзорто ороной жэлтын юрэнхы шэглэл тодорхойлхо Центральна Комитет хараада абана. Пар э хараа бодол тодорхойлходоо, түбхын үүдэй материальна ба соёлой эрилтэ хүсэд дүүрэнээр хангаха зэргэтэй со үедэхи ниитын үйлэдбэриин дээдэ ёhо лгые үндэhэн болгоно» гэжэ нүхэр нев XXIV съездэ КПСС-эй ЦК-гай тоол хэхэдээ хэлээ hэн.

ет арадай hайшааhан ленинскэ партиин бодол табан жэлэй түсэбэй даабаринууд о бэелэлээ олонхой. Энээнэй гол шэнжэнүүдынь юуб гэхэдэ, совет хүнэй ажабайдалай бүхы талые урдынхиhаа hураггүй ехээр хараада абаhан, социальна үргэн ехэ программа хараална; ниитын үйлэдбэрине хэлбэришэгүй үргэдхэлгын, ороной өөрыгөө хамгаалха хүсэ шадал хангалгын үндэhэ hуури болгошо хүндэ промышленностине саашадань хүсэн түгэлдэрөөр хүгжөөхэ гэжэ хараална; хүдөө ажахые хүгжөөлгөөр партиин тодорхойлhон удаан болзортой хамтадхамал программа бэелүүлгэ хангана; ниитын үйлэдбэриин ургалта ба ашаг үрыень бүрн түргэнөөр арьбадхалгын гол арга болгон научно-техническэ дэбжэлтэ түргэдхэхэ, гүрэнэй нэгэ янзын техническэ политика бэелүүлхэ зорилго табина.

Табан жэлэй түсэб жэл жэлдэ, министерствэнүүд ба албан зургаануудта, союзна республикануудта хубаагданхай. Табан жэлэй турша соо национальна доходоо 39 шахуу процентээр нэмээхэ болонобди. Промышленна продукци үйлэдбэрилгэ 47 процентээр, колхозууд, совхозуудтахи хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэ (эдлүүриин газарай 100 гектар бүхэндэ абажа үзэбэл) — гурбанай нэгэн шахуугаар нэмэхэ. Хүн бүхэндэ хүртэдэг бодото олзо доходые 30,8 процентээр нэмээхэ гэжэ хараалагданхай. Ниитын хэрэглэлэй фонднууд 40 үлүүтэй процентээр нэмээгдэхэ. Совет экономикын хүгжэлтэ, арад зоной ажабайдалай улам hайжаралга таhалгарягүй дээшэлэн дэбжэжэ байна.

Тодорхой тоонууд ерээдүйн ехэ амжалтанууд тухай, манай экономическа ургалтын гайхамшаг дэлисэнүүд тухай үнэншэмэ тодоор элирхэйлнэ. 1975 ондо арадай ажахыдахи бүхы гол фонднуудай үнэ триллион үлүүтэй түхэригэй болохо. Жэл соохи промышленна продукциин хэмжээе мүнгэдэжэ үзэбэл, 550 шахуу миллиард түхэригтэ хүрэхэ. Электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгэ нэгэ триллион киловатт-часhаа дээшэ гараха. 150 миллион шахуу тонно булад хайлуулагдаха. Нефть гарган абалга 500 миллион тухай тонныш хэмжээтэй болохо. Цемент үйлэдбэрилгэ 125 миллион тоннодо хүрэхэ. 11 миллиард дүрбэлжэн метр бүд нэхэгдэхэ. 830 миллион паар арhан гутал оёгдохо. Табан жэлэй hүүл тээшэ хуряагдан абтаха бүхы ороohо таряанай хэмжээн 200 миллион тоннohoo дээшэ болохо. Абтаха мяханай хэмжээн 16 миллион тухай тонно, hүнэй — 100 миллион тонно, үндэгэнэй — 52 миллиард хэhэг болохо. Шэнэ табан жэлэй түсэбэй социально-экономическа зорилгонуудые дүүргэхэ хэрэгтэ промышленна үйлэдбэриин хүгжэлтэ, манай индустриин ажалай ашаг үрынь дээшэлэлгэ шиидхэхы удха шанартай байха. Промышленна продукци бүтээн гаргалга, сасуудхагдамал сэнгээр, 174 миллиард түхэригөөр нэмэхэ гэжэ хараалагдана. Гэхэ зуура, наймадахи табан жэлэй турша соо энэ ургалтань 125 миллиард түхэригэй болоhон байна. Түлишын-энергетическэ бааза, түүхэй эд үгэдэг hалбаринууд, машина бүтээлгэ улам бэхижэхэ ба техническэ талаараа зэбсэглэгдэхэ, арадай хэрэглэлэй эд товар үйлэдбэрилгэ горитойгоор нэмэхэ.

Хүдөө ажахыгаа хүгжөөхэ хэрэгтэ нилээд ехэ мүнгэн — 129 миллиард шахуу түхэриг гүрэнэй ба колхозуудай зүгhөө hомологдохо. Хүдөө нютагуудай ажалшад түсэбтэ табан жэлэй турша соо 1700 мянган трактор, хүдөө ажахын мүнөө сагай бусад олон техникэ абаха. Минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилгэ 1970 ондо 55,4 миллион тонно байhан аад, 1975 ондо 90 миллион тоннодо хүрэтэр нэмэхэ. 3,2 миллион гектар уhалагдадаг газар, 5 миллион гектар хатаагдаhан газар, 41 миллион үлүүтэй гектар уhаар хангагдаhан бэлшээри ашаглалтада оруулагдаха. Мал ажал хүгжөөлгын ехэ хэмжээнүүд абтаха.

Капитальна барилгын үргэн ехэ программа дүүргэгдэхэ. Капитальна хүдэлмэридэ hомологдоhон мүнгэнэй хэмжээн табан жэлэй турша соо 501 миллиард түхэриг гэхэ гү, үнгэрэгшэ табан жэлэйхиhээ 42 процент шахуугаар ехэ байха. Ашаглагдажа байгаа предприятинуудые hэльбэн шэнэдхэхэ ба техническэ талаарнь шэнээр зэбсэглэхэ гээшэ капитальна барилгын гол шэглэлнүүдэй нэгэн болохо, богонихон болзор соо, бага гаргашатайгаар продукци бүтээн гаргалгые улам арьбадхаха ёhотой. Шэнэ барилгануудые түргэнөөр ашаглалгада оруулха, мүнгэ зөөри хэhэг буhагаар тараан сасадаг ябадал болиулха шухала. Табан жэлэй программые капитальна барилгын талаарнь дүүргэбэл, үйлэдбэрилгын хүсэ зүбөөр хубаарилан хэрэглэхэ ябадал нилээд hайжаруулха, байгаалиин баялигаар элбэг ороной зүүн ба хойто районууд түргөөр хүгжэхэ.

Табан жэлэй түсэб социальна хүгжэлтын, арад зоной байра байдалай ба соёл болбосоролой хэмжээе нилээд дээшэлүүлгын үндэhэн зорилгонуудые шиидхэхэ байна. Хүн зоной байра байдалые бүри баян бардам болголгын программа хадаа ажалшан зоной материальна болон оюун ухаанай байдалай бүхы талада нүлөө үзүүлхэ байна. Хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай салин хүлhые, мүн пенси, стипенди саашадань ехэ болгохо хэрэгтэ мүнгэн зөөри нилээд горитой хэмжээтэйгээр hомологдоо. Тэрэшэлэн ниитын хэрэглэмжын фонднуудhаа олон тоото хүнгэлэлтэнүүд олгогдохо байна. 1975 он хүрэтэр хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд ба алба хаагшадай салин хүлhэн 150 шахуу түхэригтэ хүрэхэ, тиихэдэ ниитын фондhоо олгогдодог хүнгэлэлтэ-

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

Захааминай малшадай жэшээгээр ЕХЭ МЯХАНАЙ ТҮЛӨӨ ТЭМСЭЕЛ!

— hайн hайхан хэрэг үүсхэл гээшэ хэзээдэшье үргэн жэгүүр далитай, тиимэhээ олон түмэнэй дунда дэлисэ ехэтэйгээр дэмжэгдэдэг гэжэ арад зон хэлсэдэг ааб даа. Мүнөө Мухар-Шэбэрэй аймагай «Забайкалец» совхозой малшадай үүсхэл уряагай республикымнай нютаг бүхэндэ зэдэлэн таража, хаа хаанагүй үргэнөөр hайшаагдан дэмжэгдэжэ байhаниинь гайхалгүй.

БЭРХЭТЭЙШЬЕ hААНЬ, БЭЕЛҮҮЛХЭБДИ

Хэжэнгын совхозой мал шахадаг гүүртын бригадир, Буряадай АССР-эй габьяата малшан Ж. ЖУРМИТОВАЙ хөөрөөнhөө

Манайшье Хэжэнгын совхозой мал шахан таргалуулдаг гүүртынхид баhал энэ ехэ хүдэлөөнэй хажуу талада миин хараад байхагүй, хаба шадалайнгаа зэргээр хам орон мүрысэхэ гэжэ шиидэнхэй. Мүрысөөндэ хаанахи хэд малшад илажа гаранаб, хамаатай бэшэ. Бултадаал урилдан, габшагай шангаар ажаллаал hаамнай, бүхы дээрээ амжалта туйлагдаха, ехэшье, тарганшье мяхан Эхэ орондомнай тушаагдаха, худалдагдаха байна бшуу. Энэл ха юм даа социалис мүрысөөнэй аша үрэ.

Үбэлэй шанга хүйтэнэй үедэ нэгэ доро хэдэн зуун үхэр шахажа, тэдэнэйнгээ тус бүриинь шэгнүүрые сүүдхэдээ дунда зэргээр 1.000 граммаар нэмээхэ гээшэ тиимэшье бэлэн бэшэ. Энээниие туйлахын тула малшан бүхэн хамаг хүсэл эрмэлзэл, шадабари мэргэжэлээ гарган хүдэлхэ зэргэтэй. Илангаяа үхэр малай харууhа, тэжээлые тон бодомжотой зүбөөр, зоотехнигэй нарин заабариин ёhoop эмхидхэхэ шухала болоно.

Зай, бидэ үбэлэй сагта үхэрнүүдээ хайшан гэжэ шахаад, шэгнүүрыень ехээр нэмээхэ гэнэбибди?

Манай гүүртэдэ мал хаажа байлгаад шахаха тусхай байра — пункт эмхидхэгдэнхэй. Эндэ нэгэ доро 500—600 үхэр шахаха хоорондоо холбомол хоёр ехэ хашаа баригданхай. Хашаагай хоёр захаар түхеэрэгдэhэн таhалга-хорёо бүхэндэ гушаад-дүшөөд үхэр байлгадаг. Малай бэе бэеэ ехэ түрин түлхилдэнгүй эдеэлхэ хобто-кормушка хэгдэнхэй. Хашаагай тэг дундуур баhахан трактор үбhэ, зелёнко, силос, hолоомо hубарюулаад буулгажархихадань, тэрэниинь малшад хобто соонь ходол хэжэ, ойро зуурашье хооhон байлгадаггүй. Тиигэжэ шахамалнууд бүдүүн тэжээл дураараа эдинэ гээшэ. Харин талха таряа худхаhан шэнгэн бурдууг эдихэ, уhалха болоходонь таhалгаhаань гаргажа, тэрэл байра соонь табигдаhан ехэ хобоо cooho уhалдаг, эдеэлүүлдэгбди. Ондоогоор хэлэбэл, шахамал үхэрнүүд байраhаа оройдоо гаргагдангүй, үдэр, hүнигүй эдеэлүүлэгдэжэ шахагдана.

Тиихэдээ тэжээлэй рацион, эдеэлүүлхэ, уhалха хаhа сагынь наринаар сахигдаа юм ааб даа. Тэрээнгүйгөөр яажа болохоб. Үхэр бүхэндэ үдэрэй 5 килограмм талха эhээжэ, бурдууг болгоод үгэнэбди. Мүн 4—4 килограмм үбhэ, зелёнко, hолоомо дуран соонь эдюулэгдэнэ. Үбhэ тэжээл наринаар шэгнэгдэжэ, уридшалан тусхай кухнида буйлуулагдаад, эhээгдээд, ехэ соргоор дамжуулагдажа, малай эдеэлхэ хобоо соо хэгдэдэг. Энээнэй ашаар граммшье тэжээл газарта адхагданагүй гээшэ.

Инмэ гуримаар шахахада малай шэгнүүр хэр нэмээгдэнэ гээшэб гэhэн асуудал гарана. Октябрь hарын дүн гаргахада, бүхы гүүртээрээ үхэр бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхын 900 үлүүтэй граммаар нэмээhэн байгаабди. Ноябрь hарын дүн үшөө гаргаглаадүй. Юрэдөөл тухайлхада, энэмнай 1000 граммда хүрэхэ аабза гэжэ hанагдана.

Иигэжэ октябриин 1-hээ хойшо эндээ 500 үхэр шахажа эхилээд, тэдээн cooho эгээл томо, тарган гэhэн 100 үхэрыень илгажа, hарын hүүл багаар мяханай комбинадта ябуулаабди. Шахамал бүхэмнай 365—370 килограмм татаhан байна. Удаань ноябрь соо тус тустаа 3,5 центнерhээ дээшэ шэгнүүртэй үшөө 150 үхэр тушаагдаа. Декабрь hарада баhал тус тустаа 340 килограммhаа бага бэшэ шэгнүүртэй 250 шахамал мяханда тушаахабди.

Тушааhан малайнгаа орондо жэжэ буруу, хашарагуудые нэмэжэ абадагбди. Юрэдөөл, шахалгымнай таhалганууд ойро зуурашье хооhон байдаггүй. Тиигэжэ ерэхэ жэлэй түрүүшын кварталда тушаахын тула эндэмнай үшөө 600 үхэр шахан таргалуулагдаха юм.

Эды олон мал шахаха арга боломжошье бии. Үнгэрэгшэ намартаа манай гүүртын малшад өөhэдөө оролдожо, 3230 центнер үбhэ сабшажа абаа, 1000 гаран тонно силос малайнгаа байрын хажууда дараа. Үбhэ, зелёнко, hолоомын ехэнхинь газаамнай зөөгдэнхэй.

Гүүртэнүүдтэмнай ажалша бэрхэ, урдаа табиhан зорилгоёс заатагүй дүүргэжэ шададаг малшад олон. Манай эрхим малшад Павел Алексеевич Латышев, Цырен-Доржо Самбатович Загдажапов гэгшэд шахамал бүхэнэйнгөө шэгнүүрые сүүдхын 1200—1300 грамм хүрэтэр нэмээнэ. Мүн дүршэлтэй малшад Чимитма Цыденжапова, Даша Жигмитов гэгшэд малайнгаа шэгнүүр баhал нилээд ехээр нэмээнэ. Үхэрнүүдэй эдихэ үбhэ тэжээлые hайнаар буйлуулжа, таhалгарягүй бэлдэжэ байха, бүхы оньhон машинануудые haадгүй хүдэлгэхын тула механизатор Виктор Рабданов, хүдэлмэришэн Алексей Филиппов болон бусад ехэхэн оролдолго гаргана.

Тиигэжэ манай малшад үбэлэй сагта шахамал бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдээ дунда зэргээр килограммhаа бага бэшээр нэмээхэ, бүхы үхэрнүүдэйнгээ 70 процентыень тарган гэhэн сэгнэлтэтэйгээр, бэшыень дундаhаа дээшэ шадалтайгаар тушаахын тула хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлхэ байна.

Хэжэнгын аймаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: энэ гүүртын түрүү малшадай нэгэн Цырен-Доржо Загдажапов шахамалнуудаа эдеэлүүлжэ байна.

М. НАМЖИЛОВАЙ фото.

ОЛООР ШАХАХАДА ОЛЗОТОЙ

Түнхэн. (Телефоноор абтаба). Аймаг доторoo бултанhаа урид «Сибиряк» колхоз гүрэндэ мяха худалдаха жэлэйнгээ түсэб болзорhоонь урда дүүргэбэ.

Тус ажахы бүхыдөө 4573 центнер мяха бэлэдхэлэй пунктда оруулаа.

Илангаяа үхэр мал олоор шахан таргалуулжа, шэгнүүр ехэтэй болгоод тушааhанай ашаар энэ колхоз гүрэндөө ехэшье, тарганшье мяха худалдажа шадаа бшуу. Гансахан октябрь, ноябрь hарада 977 үхэр шахан таргалуулжа, тус бүриинь 350 килограммhаа бага бэшэ шэгнүүртэйгээр мяханай комбинадта тушаагаа юм. Бэрхэ малшан Владимир Поповой шахаhан үхэрнүүд тус тустаа ехэнхидээл 3,8—4 центнер татаhан байна. Мүн дүршэлтэй малшад Алексей Нефёдов, Павел Чернегов гэгшэд баhал hайн үрэ дүн туйланхай.

Шэгнүүр ехэтэй, тарган мал гүрэндөө олоор худалдаhанай ашаар колхоз үхэр бүхэнhөө гол сэнгhээнь гадуур үшөө 192 түхэриг сэбэр олзо нэмэжэ абаа. Энэнь бүхы дээрээ 100 hайса гаран мянган түхэриг болоо юм.

Ерэхэ жэлэй нэгэдэхи кварталда гүрэндэ худалдагдахын тула тус ажахын мал шахадаг томодхогдоhон пунктда мүнөө үшөө 800 гаран үхэр асарагдаад, hайнаар шахагдажа байнхай.

Л. ТАПХАЕВ.

АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

ХЭР Н. И. СУВОРОВЫЕ «УhАНАЙ АЮУЛДА ОРОГШОДЫЕ АРШАЛАН АБАРhАНАЙ ТҮЛӨӨ» ГЭhЭН МЕДАЛЯАР ШАГНАХА ТУХАЙ

Верховно Соведэй Президиумэй 1957 лиин 16-най Указда үндэhэлэн, үерэй дые аршалан хамгаалгада эрэлхэг зо габьяа харуулhанайнь түлөө Кабанскын Кабанскын совхозой хүдэлмэришэн нүхэр Николай Иванович Суворовые СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй зүгhөө «Уhанай аюулда орогшодые аршалан абарhанай түлөө» гэhэн медаляар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **Б. СЕМЕНОВ.**

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь **К. МАСЛОВ.**

, Соведүүдэй байшан. 1971 оной ноябриин 24.

ЭНЭ ТАСС hОНИН

И. БРЕЖНЕВ В. ШЕЕЛЬТЭЙ УУЛЗАБА

С-эй ЦК-гай Генеральретарь Л. И. Брежнев кэ Союзда ерээд байhан й вице-канцлер ба га хэрэгүүдэй министр льтэй ноябриин 29-дэ Тиихэдээ СССР-эй ба й хоорондын харилсаа асуудалнуудаар, 1970 вгустын 12-ой договоетскэ Союзда, ФРГ-дэ баталагдахаяа байhан зрамдуулан, тус харил саашанхи хүгжэлтын ломжонууд тухай асуу аар hанал бодолоо ээ. Тэрэшэлэн уласхоорондын зарим шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэhэн байна.

Хани ёhоной оршон байдалда үнгэрhэн хөөрэлдөөндэ: совет талаhаа — СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, СССР-hээ ФРГ-дэ байдаг элшэн сайд В. М. Фалин; Баруун Германиин талаhаа — ФРГ-hээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Х. Аллардт, ФРГ-гэй МИД-эй политическэ управлениин начальник Б. Фон Штаден; ФРГ-гэй МИД-эй советник А. Майер-Ландрут гэгшэд хабаадаа.

В. ПОДГОРНЫЙ М. А. КАДЕР ХАТЕМТАЙ УУЛЗАА

Р-эй Верховно Соведэй иумэй Түрүүлэгшэ Н. В. ный Советскэ Союзда айhан Египедэй Араб икын Премьер-Ми орлогшо, соёлой ба ин иин министр Мухаммед Кадер Хатем гэгшэтэй ин 29-дэ Кремль соо хөөрэлдөөндэ Телевидениин ба радио-дамжуулгын талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ С. Г. Лапин, Советскэ Союзhаа Египедэй Арабай Республикада байдаг элшэн сайд В. Н. Виноградов, тэрэшэлэн СССР-тэ АРЕ-гэй хэрэгүүдые саг зуура даажа байhан этигэмжэтэ М. В. Хегази гэгшэд хабаадаа.

А. Н. Косыгин В. Шеельтэй хөөрэлдэбэ

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин Советскэ Союзда ерээд байhан ФРГ-гэй вице-канцлер ба гадаадын хэрэгүүдэй министр В. Шеельтэй ноябриин 29-дэ Кремль соо уулзаба. Үгэеэ ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрhэн хөөрэлдөөнэй үедэ хоёр талын харилсаае саашадань хүгжөөлгын асуудалнууд, Европын ба уласхоорондын бусад асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

Совет талаhаа — СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, Советскэ Союзhаа ФРГ-дэ байдаг элшэн сайд В. М. Фалин, СССР-эй МИД-эй коллегиин гэшүүн А. П. Бондаренко; ФРГ-гэй талаhаа — ФРГ-hээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Х. Аллардт, ФРГ-гэй МИД-эй политическэ управлениин начальник Б. Фон Штаден, ФРГ-гэй МИД-эй советник А. Майер-Ландрут гэгшэд хабаадаба.

(ТАСС).

А. Н. КОСЫГИН АМЕРИКЫН ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ БҮЛЭГҮҮДЭЙ ТҮЛӨӨЛЭГШЭДТЭЙ ХӨӨРЭЛДӨӨ

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин совет-американ экономическа харилсаа хүгжөөхэ арга боломжо зүбшэн хэлсэхын тула, совет министерствэнүүдэй, организацинуудай ба предприятинуудай түлөөлэгшэдтэй уулзалгада хабаадаха зорилгоор Москва ерэhэн США-гай томо томо компанинууд ба корпорацинуудай олохон хүтэлбэрилэгшэдтэй ноябриин 29-дэ Кремль соо уулзаба.

Баруун Европодохи хэдэн фирмэнүүдэй худалдаа наймаанай түлөөлэгшэдэй Москва ерэлгые американ талаhаа эмхидхэhэн «Бизнес Интернэшнл» гэжэ американ корпорациин гэшүүдэй түлөөлэгшэд энэ уулзалгада мүн лэ хабаадаа. А. Н. Косыгин уулзалгада хабаадагшадай гүйлтаар, совет-американ экономическа холбооной аласай арга боломжонууд тушаа Советскэ правительствын хараа бодолые найруулан мэдээсээ, ойрын табан жэлэй турша соо СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбүүд тухай хөөрөө. Тэрэшэлэн хэдэ хэдэн асуудалнуудта харюусаа.

(ТАСС).

АРАДАЙ ЕХЭ ХУРАЛАЙ СЕССИ

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). МНР-эй долоодохи зарлалай Арадай Ехэ хуралай табадахи сесси эндэ нээгдээ. Зүблэхэ зүйлдэнь — МНР-эй арадай ажахые болон соёлые 1971—1975 онуудта хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб, республикын арадай ажахы болон соёлые 1972 ондо хүгжөөхэ түсэб, гүрэнэй 1972 оной бюджедэй проект ба бусад хэдэн асуудалнууд табигдаа.

МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо С. Лувсан Монголой шэнэ табан жэлэй түсэб тухай элидхэл хэбэ.

Канадын коммунистнуудай съезд дээрэ

ТОРОНТО. (ТАСС). Канадын Коммунис партиин XXIV съезд үргэлжэлhээр. Канадын Компартиин Генеральна секретарь У. Каштанай гол элидхэл хэhэнэй hүүлээр съездын делегадууд «Канадада социализм байгуулха зам» гэhэн партиин программын шэнэдхэгдэhэн проектые зүбшэн хэлсэжэ эхилээ. Шэнэ программын проект хэдэн hарын урда тээ зохёогдоhон ба тунхаглагдаhан юм. «Манай уг зорилго ба социалис Канада», «Канад арад ба капиталис гүрэн», «Монополинуудай засаглалгада, США-гай зонхилолгодо эсэргүү арад зоной тэмсэл», «Социалис гүрэн ба социалис общество байгуулга» гэhэн найман бүлэгүүдээр даб дээрэхи дискусси партиин зүгhөө үнгэргэгдэhэн байна.

Съезд «Канадада социализм байгуулха зам» гэhэн программа зүбшэн хэлсэhэнэй hүүлээр, баталан абаба.

ХАНИ БАРИСААНАЙ ЭБДЭРШЭГҮЙ БАТА ХОЛБООНУУД

ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Эдвард Герегэй хөөрөөн ноябриин 28-най үдэшэ түбэй телевиденеэр дамжуулагдаа.

Нүхэр Э. Герек Польшын Нэгэдэмэл хүдэлмэришэнэй партиин VI съездын болохоёо байhан тухай, тэндэ зүбшэн хэлсэгдэхэ асуудалнууд тухай хөөрэхэ зуураа, ПНР-тэхи социалис байгуулалтын дүнгүүд дээрэ тогтон хэлэбэ. Польшодохи социализмын ехэ амжалтануудай бүхы hалбаринуудта туйлагдаhаниинь тон шухала. Тохёолдоhон бэрхэшээлнүүд энэ гол баримтые балартуулаагүй. Польшодохи социализм экономическа бата үндэhэ hууритай болонхой, ниитын ба политическэ байгуулалтада, полягуудай оюун мэдэрэл болон зүрхэ сэдьхэл дотор гүнзэгыгөөр нэбтэрэнхэй. Дайнай хойто тээхи үе соо туйлаhан бүхы юумэмнай социализмтай холбоотой. Манай арад зон ерээдүйнгөө хамаг найдабари болон түсэбүүдые социализмтай, имагтал энээнтэй холбоно гэжэ нүхэр Герек хэлэбэ.

Э. Герек түгэсхэл дотороо иигэжэ мэдүүлээ: манай партиин ба ороной ажабайдалда VI съезд ехэ үүргэ дүүргэхэ гэжэ батаар этигэнэб. Энэ съезд Польшын саашадаа социалис ёhoop хүгжэхэ шэглэлые тодорхойлхо, КПСС-тэй, бусад аха дүү партинуудтай манай холбоо барисаае батадхаха байха. Ерээдүйнгөө байдал тээшэ коммунис ёhоной этигэл найдалтайгаар харанабди.

(ТАСС).

ЛЕНИНЭЙ ЗААҺАН ЗАМААР

(Үргэлжэлэл. Эхининь 1-дэхи нюурта).

нүүдые хараадаа абаха болоо һаа, тэрэ хэмжээниинь һарадаа хоёр зуун түхэригтэ хүрэхэ байна. Гэр байра барилгые нилээд үргэдхэхэ түсэб табигдаа. Табан жэлэй туршада 580 миллион дүрбэлжэн метр юрэнхы талмаитай гэр байранууд ашаглагдаха. Үнгэрһэн табан жэл соо 518 дүрбэлжэн метр ашаглагдаа һэн. Эндэшье ургалта бии. Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэ үргэдхэгдэхэ, тэдэ эд бараанай шанар һайжаруулагдаха, эд бараанай эрьесэ эрид дээшэлхэ байна. Ажалшан зоной ажануудалай хэрэглэмжые хангаха албанай эмхинүүд саашадаа хүгжэхэ, шанаржуулагдаха.

КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй үндэһөөр союзна республика бүхэнэй ажахын ба соел болбосоролой хүгжэлтын хэмжээн тодорхойлогдоо. Промышленна ба хүдөө ажахын продукциин үйлэдбэриин хэмжээн бүхы республикануудта нилээд дээшэлүүлэгдэхээр хараалагдаа. Энэ хадаа ленинскэ национальна политикын амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байһанай үшөө нэгэ толотомо гэршэ мүн. СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй баясхаланта ойе совет арад тэмдэглэхэ гэжэ бэлдэжэ байна. Олон национальностьнуудһаа бүридэһэн манай гүрэн тэрэнэй бүридэлдэ ородог нации ба арадуудай бата нэгэдэлэй, хани барисаанай, аха дүүгэй харилсаа холбооной гайхамшагта жэшээе бүхы бүмбэрсэг дэлхэйдэ мүнөө харуулна.

Арадай ажахын хүгжэлтын 1972 оной түсэб хадаа шэнэ табан жэлэймнай таһаршагүй нэгэ хубинь мүн. Табан жэлэй түрүүшын жэлдэ совет экономикын эршэмтэйгээр хүгжэлгэ, үргэн ниитэ хүн зоной политическэ ба ажалай үүсхэлэй дэбэрэлгэ—эдэ бүгэдэ ерэхэ жэлдэ үшөө амжалтатайгаар ажаллахын һайн һайхан үндэһэн болоно. Национальна доходые 6,2 процентээр дээшэлүүлхэ хэрэг хараалагдаа. Энэ ургалтын 83 процентнь ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар туйлагдаха байна.

Хараалагдаһан түсэбые бэелүүлэлгэ хадаа СССР-эй 1972 оной Гүрэнэй бюджедэй ёһоор һомологдохо мүнгэ зөөреэр хангагдаха байна. Баталагдаһан хуулиин ёһоор олзо оршо 173,8 миллиард түхэриг, гаргаша 173,6 миллиард түхэригэй хэмжээтэй байха юм. СССР-эй гүрэнэй бюджет хадаа амгалан ажана вохёон байгуулхы ажалай бюджет мүн. Тэрээн дотор совет арадай байра байдалые улам бүри һайжаруулха, арадай ажахын бүхы һалбаринуудые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ зорюулагдаһан Коммунис партиин ба Совет правительствын ленинскэ политика элирхэйлэгдэн харуулагданхай.

Совет юһэдэхи табан жэл хадаа асари ехэ уласхоорондын удха шанартай. Табан жэлэй түсэб манай шэнэ ёһоной түрүү ниитын байгуулалтын агуу ехэ арга боломжонуудые, марксис-ленинскэ сурталай үнэн зүбые, алдарта Коммунис партиин хэрэгүүдэй илагдашагүйе бүхэдэлхэйн түүхэтэ хэмжээгээр эрсэшагүйгөөр гэршэлэн харуулна. Табан жэлэй түсэбые дүүргээд байхадаа, манай ороной үйлэдбэриин хэмжээн үшөө дээшэлхэ, гүрэнэймнай экономическа хүсэ шадал бүри бата найдамтай болохо. 1975 ондо СССР-эй промышленна ба хүдөө ажахын продукциин юрэнхы хэмжээн США-гай промышленна ба хүдөө ажахын үйлэдбэриин мүнөөнэй хэмжээе ахин гараха байна. Тиин Советскэ Союз ба капиталис оронуудай хэжэ байгаа экономическа мүрысөөндэ тон шухала шатань болохо бшуу.

Шэнэ табан жэлэй түсэбөөр гадаадын экономическа харилсаануудые саашадань үргэдхэхэ хэрэг хараалагдана. Социализмын оронуудай экономическа харилсаа холбоон саг үргэлжэ бэхижэнэ. Юһэдэхи табан жэлэй турша соо Советскэ Союзай СЭВ-эй гэшүүн-оронуудтай хэдэг худалдаа наймаан—эд бараанай эрьесэ 77 миллиард түхэригһөө дээшэ гараха. Энэнь үнгэрһэн табан жэлэйхидэ орходоо 1,5 дахин ехэ болоно. СЭВ-эй XXV сесси дээрэ баталан абтаһан социалис экономическа холбооной комплексно программые бэелүүлхэ найдамтай материальна үндэһэн байгуулагдаха болоно. Адли эрхын ба хоёр талын аша туһын үндэһэн дээрэ Советскэ Союзай бусадшье оронуудтай, экономическа харилсаагаа үргэдхэхэ хэрэгтэ гаргашалагдаха мүнгэ зөөри хараалагдаа.

Шэнэ табан жэлэй ехэнүүдшье, орёошье зорилгонуудые бэелүүлхын тула арад зомнай нилээд ехэ хэшээл оролдолго гаргаха, зохёохы арга шадалаа элсүүлхэ байна. Тэрэшэлэн партийна ба ажахын хүтэлбэриин онол арганууд һайжаруулагдаха, шанаржуулагдаха зэргэтэй. Табан жэлэй түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлхэ хэрэгтэ ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые, наука ба техникын туйлалтануудые үргэнөөр хэрэглэлгын үндэһэн дээрэ ажалай бүтээсые эршэмтэйгээр дээшэлүүлгэ—эдэ бүхы хэмжээнүүд шиидхэхы үүргэ дүүргэхэ байна. Тэрэшэлэн ажахые хүтэлбэрилгые шанаржуулан һайжаруулга, предприяти ба ажахын эмхинүүдэй коллективүүдэй таарамжатай түсэб, даабаринуудые һуштан шэлэжэ бэелүүлхэ экономическа зохисотой эрхэ байдал хангалга, техническэ дэбжэлтын түлөө, продукциин шанарай түлөө эршэмтэйгээр тэмсэл гэхэ мэтэ мүн лэ табан жэлэй түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлгын шухала эрхэ нүхэсэлнүүд болохо.

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые совет арад өөрынгөө түрэл дүтын хэрэг мэтэ хүлеэн абаад, баатарлиг ажалаараа тэдээндэ харюусажа байна гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ хэлэһэн үгэ соогоо нүхэр Л. И. Брежнев тэмдэглээ һэн. Манай экономико амжалтатайгаар урагшаа дабшажа ябана. Шэнэ табан жэлэй туршада тэрэниие түсэбтэ ёһоор, комплексноор саашадань хүгжөөлгэ хараалагдаа. Арадай ажахын бүхы һалбаринуудай табан жэлые саг соонь ба нарин нягтаар дүүргэлгые хангаха гээшэ тон шухала.

Арадай ажахые хүтэлбэрилгые шанаржуулга тон шухала удха шанартай. Ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй кадрнуудые Коммунис парти ба Совет правительство үндэрөөр сэгнэхэһээ гадна, этигэл найдабаритайгаар ба тэдэниие ехэ хүндэлжэ хандадаг. Этигэл найдал үзүүлхэһээ гадна, эрилтэтэйгээр хандаха шухала. Гүрэнэй ба ажалай журамые зайлашагүйгөөр бэхижүүлхэ хэрэгтэй, абаһан шиидхэбэриингээ экономическа ба техническэ талаһаа үндэһэлэгдэһэнэйнь түлөө, материальна гаргаша ба ажалай нөөсэнүүдые зүбөөр хэрэглэһэнэй түлөө, гүрэнэй даабаринуудые дүүргэһэнэй түлөө хүтэлбэрилэгшэд хубиин харюусалгатай байха ёһотой. Шэнэ зорилгонуудтай тааруулагдан, ажахын үрэ дүнгэй түлөө партийна хүтэлбэриин хэмжээе дээшэлүүлхэ, хараалагдаһан түсэбэй дүүргэлтын түлөө партийна хиналтые шангадхаха шухала.

Арадай ажахын һалбаринуудые хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ зарим министерствэнүүд алдуу дутуунуудые гаргана гэжэ Пленум дээрэ тэмдэглэгдээ. Наука ба техникын туйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ удааралга, предприятинуудые техническэ талаарнь шэнэлэн һэльбэлгын, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгын тодорхой түсэбүүдгүй байлга, үйлэдбэриин арга боломжые гүйсэд бэшээр ашаглалга, шэнэ объектнүүдые барилгын ба ашаглалгада үгэлгын тогтоогдоһон саг болзорнуудые эбдэлгэ, сахяагүй байһан ябадал—иимэрхүү алдуу дутуунуудые саашадань бүришье тэсэхын аргагүй. Энэ үнэн зүб шүүмжэлэлһээ министерство болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд өөһэдтөө тон шанга тобшололнуудые хэхэ ёһотой.

КПСС-эй Центральна Комитедээр һайшаагдаһан, СССР-эй Верховно Соведээр баталагдаһан ороноймнай арадай ажахын хүгжэлтын табан жэлэй түсэб хуули болоо. Мүнөө энэ түсэбые бодотоор бэелүүлгэ шухалын шухала хэрэг болоод байна. Предприяти, колхоз ба совхозуудта, ажалай бүхы коллективүүдтэ тодорхой даабаринуудые хүргэлгэ энэ түсэбые дүүргэлтын тон шухала шатань мүн. Хараалагдаһан хэмжээнүүдээ туйлаха хэрэгтэмнай эмхидхэлэй ба экономическа хүдэлмэри тон шухала удха шанартай байхаһаа гадна, һалбари бүхэнэй, предприяти бүхэнэй доторой арга боломжонуудые гүйсэд дүүрэнээр ашаглалга нилээд ехэ үүргэ дүүргэхэ.

Юһэдэхи табан жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэлгэ хадаа бүхы партиин, бүхы совет арадай хэрэг гэжэ партиин Центральна Комитет онсолон тэмдэглэнэ. Энэ түсэбые амжалтатайгаар дүүргэлтээр манай социалис ороной экономическа ба оборонно хүсэ шадалые саашадань бэхижүүлгэ, тэрэнэй уласхоорондын нэрэ хүндын ургалта аха дүү социализмын оронуудтай хани барисаанаймнай, харилсаа холбооноймнай хүгжэлтэ, СССР-тэ коммунизмын материально-техническэ бааза байгуулха хэрэгые хурдадхалга хангагдаха байна бшуу.

Экономикые хүгжөөлгын, гайхамшаг нүлөөтэ хүсэн ажал хүдэлмэридөө коммунис ёһоор хандалгын бодото гэршэ, олон миллион ажалшадай зохёохы үүсхэлэй дэбэрэлгын найдамтай тулгуури хадаа КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдэй үүсхэһэн бүгэдэ арадай хабаадалгатай социалис мүрысөөн мүн болоно. Ажалшадай үүсхэл ба бүгэдэ ниитын зохёохы хэшээл оролдолго хүгжөөхэ хэрэгтэ, экономическа ба культурна байгуулалтын бүхы участогууд дээрэ түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ зорюулагдаһан политическэ ба эмхидхэлэй хүдэлмэриие шанаржуулга хадаа бүхы партийна организацинуудай зорилго болоно.

КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленумэй ба СССР-эй Верховно Соведэй сессиин шиидхэбэринүүдые, манай парти ба гүрэнэй ленинскэ дотоодын ба гадаадын политикые совет арад нэгэн дуугаар дэмжэн һайшаана. Социалис Эхэ оронойнгоо аша туһада зорюулагдаһан алдарта хэрэгүүдтэ совет хүнүүдые эдэ шиидхэбэринүүд зоригжуулна. Парти ба арадай нэгэдэл, Ленинэй сурталнуудта үнэн сэхэ байлга — энэл даа манай хүсэнэй уг гарбал, эб найрамдалай ба дэбжэлтын, коммунизмын хэрэгэй илан мандахын түлөө тэмсэлдэ ерээдүйдэ туйлаха илалтымнай найдамтай үндэһэн болоно.

«Правдын» түрүү бэшэг.

БурАССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДА 1971-1972 ОНОЙ МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭ БЭЛДЭЛГЫН ДҮНГҮҮД БА ТЭРЭНИ ҮНГЭРГЭХЭ ХЭМЖЭЭНҮҮД ТУХАЙ

Үнгэрэгшэ зундаа сагай уларилай муу байһан дээрэһээ бэрхэшээлтэй байдалай тохёолдоошье һаа, олохон колхоз, совхозууд болон аймагууд ниитынгээ малда нёдондонойхиһоо ехэ тэжээл бэлэдхэжэ абаа гэжэ республикын Министрнүүдэй Совет энэ асуудалаар абаһан тогтоол дотороо тэмдэглээ. Мухар-Шэбэрэй, Прибайкалиин, Хяагтын, Бэшүүрэй, Зэдын аймагуудай ажахынууд энэ үбэлжэлгэдэ малаа 83-63 процент тэжээлээр хангажа шадаһан байна.

Республикамнай бүхыдөө малаа 59 процент тэжээлээр хангаа гэхэ гү, али условно үхэр бүридэ 8,9 центнер тэжээлэй единицэ бэлэдхээ. Нёдондо энэнь 8,7 центнер байгаа.

1971 ондо малда хэрэгтэй шэмэтэ тэжээлэй 39,2 процентнь бэлэдхэгдэһэн байна.

Яруунын, Хурамхаанай, Баргажанай, Түнхэнэй, Хэжэнгын болон Сэлэнгын аймагуудай олохон ажахынууд тэжээл бага бэлэдхэжэ абаа. Тиигэбэшье эдэ ажахынуудай, аймагуудай хүтэлбэрилэгшэд тэжээл нэмэжэ бэлэдхэхэ, тарялан дээрэхи үлөөдэһэ суглуулха, хагда, ожорһо сабшажа абаха, ондоо тээһээ тэжээл худалдажа абаха гэжэ оролдоногүй, бии байгаа арга боломжонуудаа хүсэд хэрэглэнэгүй.

Гэхэтэй хамта хэдэ хэдэн ажахынуудта бэлэдхэгдэһэн тэжээлээ һайнаар хадагалха, зүбөөр гаргашалха хэмжээнүүд абтанагүй. Һолоомон, үбһэн болон зелёнко ябуул малда эдигдэнэ, хулгайлагдана, тэжээл эзэн бусаар гаргашалагдана, малда үгэхын урда тээ һайса буйлуулагданагүй.

Малай байранууд урдынхидал адли олоор дуталдана. Илангаяа тугалай байранууд, үхэр шахан таргалуулха, гахайн байранууд олон дутуу. Бии байгаа байранууд заһабарилагдажа хүсэд дүүрээдүй.

Байгша ондо хонидой байрануудай олон дутамаг байбашье һаа, дээрээ оройгүй хотонуудые бариха хэмжээнүүд абтанагүй.

Олохон колхоз, совхозууд малай шэнэ байрануудые бариха, тэжээл буйлуулха цехүүдые түхеэрхэ, малшадта гэр бариха, тэдэниие ашаглалгада оруулха хүдэлмэриеэ дүүргээгүй байһаар.

«Бурятцелинстрой» трест, республикын «Межколхозстрой» нэгэдэл барижа байһан байрануудаа саг соонь ашаглалгада оруулха хэмжээ абанагүй. Мүн республикын «Сельхозтехника» нэгэдэл малай байрануудые оньһожоруулха хүдэлмэриингөө түсэб миил 25 процент дүүргэһэн байна.

Олохон аймгүйсэдкомууд, совхозуудай дирекцинүүд болон колхозуудай правленинүүд малшадай бригадануудые хүдэлмэрилэгшэдөөр хүсэлдүүлхэ асуудалые түргэнөөр шиидхэнэгүй, малшадай дунда һуралсал эмхидхэхэ, малшадые соёлой талаар хангаха хэрэгтэ анхарал бага табина.

1971—1972 оной малай үбэлжэлгэдэ нимэ хангалтагүйгөөр бэлдэһэнэй ушар шалтагаан юун бэ гэхэдэ, республикын Хүдөө ажахын министерство, «Скотопром», «Птицепром» трестнүүд, аймгүйсэдкомууд, колхозуудай правленинүүд болон совхозуудай дирекцинүүд энэ жэлэй ута намарай дулаан сагые хүсэдөөр хэрэглэжэ шадаагүй гэжэ БурАССР-эй Министрнүүдэй Совет тоолобо. Баргажанай, Хурамхаанай, Яруунын, Хэжэнгын болон Хориин аймагуудай гүйсэдкомуудай болон ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд малаа һайнаар үбэлжүүлгэдэ харюусалгагүйгөөр хандаһан байна.

Эдэ бүгэдые хараада абажа, малай үбэлжэлгэдэ бэлдэлгые түргэнөөр дүүргэхэ, малаа эмхитэй һайнаар үбэлжүүлхэ, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ гээшэ республикын Хүдөө ажахын министерствын, аймгүйсэдкомуудай, совхозуудай дирекцинүүдэй болон колхозуудай правленинүүдэй эгээн шухала зорилго мүн гэжэ БурАССР-эй Министрнүүдэй Совет тоолобо. Энэ зорилгые амжалтатайгаар бэелүүлхын тула колхоз, совхозуудай үбэлжэлгэдэ хэр бэлдэһэн тухай гүрэнэй комиссиин актнуудые Хүдөө ажахын министерствэдэ, «Скотопром» болон «Птицепром» трестнүүдтэ, аймгүйсэдкомуудта хаража үзөөд, ниитын малые һайнаар үбэлжүүлхэ тодорхой хэмжээнүүдые баталан абаха эрилтэ табиһан байна.

Тэдэ хэмжээнүүд дотор тэжээл нэмэжэ бэлдэхэ, малые дэбдихэрээр хангаха, республика дотороо, гадууршье тэжээл худалдажа абаха хэрэгтэ онсо анхарал табигдаха ушартай. Мүн тэжээл гамтайгаар, рационой ёһоор гаргашалха, малда тэрэниие буйлуулжа үгэхэ шухала. Малай шэнэ байрануудые барижа, хуушануудыень заһабарилжа дүүргэхэ, малшадай бригадануудые хүсэлдүүлхэ, тэдэнэрэй дунда һуралсал эмхидхэхэ, культурно-ажаһуудалай эрилтэнүүдыень хангаха асуудалнууд гол анхаралда абтаха зэргэтэй.

Мал ажалай продукцинуудые үйлэдбэрилхэ ба гүрэндэ худалдаха түсэб болон социалис уялгануудаа жэлэй дүүрэтэр заабол бэелүүлхэ эрилтэ Хүдөө ажахын министерствэдэ, «Скотопром» болон «Птицепром» трестнүүдтэ, аймгүйсэдкомуудта, колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ та

Орооһо таряа болон бу жээл жэжэлжэ, хуурай холисо хэхэ түхеэрэл ажахы бүхэндэ һарын ту лэн болгоод, хүдэлгэжэ талаар республикын Ху хын министерство, рес «Сельхозтехника» нэгэд аймгүйсэдкомууд уял Тиимэ тэжээлэй холи бэлдэхэ, тэрэниие белок, нуудаар болон минерал нүүдээр хүсэлдүүлхэ т тодорхойлхо даабари рес Хүдөө ажахын минист Хилээмэнэй продуктнууд ленидэ даалгагдаа. Му жэжэлхэ, тэжээлэй холи хэ машина түхеэрэ колхоз, совхозуудые хан түхеэрэлгэнүүдые тодхох дото туһаламжа хүргэ республикын «Сельхоз нэгэдэлдэ табигдаа.

БурАССР-эй Минис Соведэй тогтоолой ёһо байрануудые барижа малай байрануудые онь хэ хүдэлмэриие хурдадха «Бурятцелинстрой» трес рятмежколхозстрой» республикын «Сельхоз нэгэдэлэй хүтэлбэрилэг лагдаһан байна.

Малшадай культурн далай эрилтэнүүдые хан дэнэрэй дунда социалис үргэнөөр дэлгэрүүлхэ хэ БурАССР-эй Министрнү ведэй энэ тогтоол дото лагданхай.

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

Владимир Егорович Гарбузай даадаг бригада шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабариие аяар сентябриин 18-да дүүргэһэн юм.

Владимир Егорович Гарбуз арбан хоёрдохи жэлээ Онохойн модоной комбинадай модо хюрөөдэдэг цехтэ хүдэлнэ. Ой модоной Улаан-Үдын техникум заочноор дүүргэһэн юм. Дүршэлтэй, һайн бэлэдхэлтэй бригадир ажалаа зүбөөр эмхидхэжэ шададаг. Модо хюрөөдэдэг рамануудые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха хэрэгтэ ехэ анхарал табина. Владимир Егорович халаанайнгаа эхилхэһээ 15-20 минута урид цехтээ ерэжэ, хюрөөнүүдээ хурсадаад, рамадаа тодходог. Хурса хюрөөгэй б ехэтэй байдагыень мэдээжэ. забһарлалгын үедэ хюрөөгөө дахин хурсадхадаг. Тиигэ лаан соогоо 180 кубометр хюрөөдэхэ даабаряа 220-24 бометртэ хүргэнэ.

Байгша оной эхиндэ Вл Гарбуз энэ гээгдэжэ ябаһа гадые даажа абаһан юм. Х сагай үнгэрөөд байхада, нэ линиин хүдэлмэришэд мо рөодэхэ даабаряа үлүүлдэг һэн. Мүноошье түрүүлһээр.

К. ЖАМЬЯН

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. Е. Гарб Е. ЗАХАРОВАЙ ф

ОЛОН ЖЭЛДЭ УҺАН ЗАМШАНААР...

Михаил Никифорович Павловые танихагүй хүн Улаан-Ү пристаньдэ үгы юм. Тэрэ гушан гурбан жэл хүдэлнэ. С гэ мүрэн дээгүүр ехэхэн ашаа шэрэһэн байха. Михаил Ник рович 1938 оной зун ашаа шэрэдэг хүндэ пароходто матросоор дэлжэ эхилээ һэн. Дайнай үеын хүшэр хүндэ жэлнүүдтэшье мэргэжэлээ орхёогүй. Гүнсэмаа һамгантайгаа ашаатай судна дые жолоодожо, хүдөөгэй ажалшадай ургуулһан ороохо, хар ха, мүн бэшэшье ашаа шэрэдэг, тэдэнэртэ хэрэгтэй техникэ шадаг бэлэй.

Үбэлэй үедэ ашаа шэрэдэг судна нуудые заһабарилха харюуса тай ажал эхилдэг. Энэшье ажалда тэрэ үльгэр жэшээ хару байна. Ажалай эршэтэ охин соогуур он жэлнүүд үнгэрэн ошоо. замда удаан саг соо амжалтатай һайнаар хүдэлжэ байһан түлөө Михаил Никифорович Павлов олон дахин Хүндэлэлэй мотануудаар шагнагдаһан байха юм.

Үнгэрһэн табан жэл соошье Михаил Никифорович ехэ шэрэһэн байна. Парти, правительство тэрэнэй ажалые үн сэгнэжэ, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор шагнаа. Энэ үндэр ра шагналыень үнэн сэхэ ажалаар харюулха гэжэ тэрэ ех оролдолго гаргана.

Үнгэрэгшэ зун нүхэр Павлов «Константин Заслонов» гэжэ лоходой капитанай орлогшоор хүдэлмэрилөө. Энэ теплоходой паж ашаа шэрэхэ шэнэ табан жэлэйнгээ түрүүшын жэлэй бари болзорһоонь урид, сентябриин тэн багта дүүргэжэ шадаа.

Д. БАЛДАНОВ.

ЭРХИМ МЕХАНИК

Коммунис ажалай ударник Павел Григорьевич Мельниковэй ажалай намтар баян юм. Тэрэ Улаан-Үдын нефтебазада юһэдэхи жэлээ хүдэлнэ. Энэ хугасаа соогоо Павел Григорьевич Хүндэлэлэй олохон грамотануудта, мүнгэн шанда хүртэһэн байха. Мүнөө тус нефтебазын эрхим механигуудай нэгэн гэжэ тоологдоно. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг котельнэ цех табан жэлэй түсэбэй дүрбэн жэл... дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсоод, хэдэн дахин түрүү һуури эзэлжэ, мүнгэн шанда хүртэһэн.

Котельнэ цехэй коллектив арба һарынгаа даабари 8 пре үлүүлэн дүүргэһэн байна. бөө үлүүлэн дүүргэхэ хэрэгт ханигай оруулһан хубита ехэ, Павел Григорьевич эл тэлбэрилэгшэ байхаһаа ниитын хүдэлмэридэ эдэбхи хабаадалсадаг. Тэрээнда этигэл найдабари үзүүлжэ хэдэй сүүдэй түрүүлэгшээр гэһэн байна. Политичес салай хэшээлнүүд

Тус цехэй коллектив ... һайнаар бэлдэжэ

М. СУТУРИ

ЕХЭ АШААН ШЭРЭГДЭНЭ

Вагонуудай зогсолтые 30 минутаар бага болгохо тэ циалис уялга Зүүн-Сибириин тумэр замай Улаан-Удын нинн Сэлэнгэ станциин коллектив абаһан юм. Энэ бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлхын тула хүн бүхэн гаргаһан байна.

Һаяшаг Сэлэнгэ станциин коллектив арба һарынгаа согсолон гаргаба. Тиихэдэ вагонуудай зогсолто роогдожо, хараалагдаһан түсэбһөө гадуур 500 вагоно ашаалагдажа эльгээгдэнэ.

Тумэр замай Сэлэнгэ станциин коллектив ноябрь эмхи гурамтайгаар хүдэлөө. Энээр ашаа шэрэлгэ лэйнгээ даабари болзорһоонь урид дүүргэхэ хүсэд арга бо жотой.

М. СОЛОМЕННЫ

УҺАЛУУРИИН ШЭНЭ МАШИНАНУУД

Мэргэжэлтэ дурадхана

Хэнэйшье мэдэхээр кукурузын, куузикугай, хартаабхын болон бусад огородой ургамалнуудай, сабшалан, таряалангай газар уһалха гээшэ гаргаша ехэтэй, нилээд хүшэр хүндэ байдаг. Тиихэдэ уһалха хаһа сагыньшье бага байдаг тула республикымнай ажахынууд энэ хүдэлмэриеэ хүсэд хэжэ үрдидэггүй гээшэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ республикымнай колхоз, совхозуудта уһа сасадаг 215 «ДДА-100М» түхэлэй машина, «ДДН-70» түхэлэй түхеэрэлгэнүүд эльгээгдэһэн юм. Тиин эдэ машина, түхеэрэлгэнүүдые абаһан ажахынуудай 3267 гектар газар нёдондо уһалаа һэн. Харин байгша ондо 5558 гектар газар ундалуулһан байна.

Үнэндөө уһа сасажа газар уһалалга нилээд бүтээсэ ехэтэй байһаараа онсо илгарна. Энэ машина, түхеэрэлгэнүүд һубаг, ханаабуудай уһа һорожо, утаашаа 80-120 метртэ сасадаг байна. Тиимэһээ, нэгэдэхеэр, энэ түхеэрэлгэ хүдэлгэхын тула поли дээгүүрээ олон ханааб татажа, үрэжэлтэй баян газараа эбдэхэ болоно бшуу. Хоёрдохёор, иигэжэ ханааб татахадань газараа хахалха, борнойлходонь таарамжагүй байхаһаа гадна, эрье хонхосогоорнь бот буртаг үбһэн ехээр ургажа, ургасадань горитойхон хоро хүргэдэг байна.

Тиин мүноо үедэ оронноймнай промышленностиин бүтээн гаргадаг уһа сасаха «Фрегат», «Волжанка» түхэлэй түхеэрэлгэнүүд урданайхиһаа алишье талаараа таарамжатай юм. Юуб гэхэдэ, энэ агрегадууд уһаяа ханаабһаа абадаг бэшэ, харин газарта гүнзэгыгөөр зоогдожо татагдаһан тумэр хоолойгоор бүлэгдэһэн уһаяа 800 метр утатайгаар сасаха шадалтай байна гээшэ.

Байгша ондо Загарайн аймагай Эрхирэгэй совхоз «Волжанка» түхэлэй хоёр машина абаһан байна. Энэнь «Бурводстрой» трестын Загарайн ПМК-гай барижа байһан Добо-Ёнхорой уһалууриин һубаг, ханаабһаа уһа һорожо, 120 гектар хартаабхын газар сасажа уһалха юм. Жэлэй дүүрэтэр тус совхоз үшөө хоёр тиимэ түхеэрэлгэ абахаар хараална. Ерэхэ жэлдэ республикымнай ажахынуудта «Волжанка» түхэлэй зургаан, «Фрегат» түхэлэй хоёр машина эльгээгдэхээр хүлсэгдэнхэй. Саашадаашье энэ түхеэрэлгэ манай эндэ нилээд олошорхо түсэбтэй.

Фрегат

Бүлүүр станци

1800

I байра

II байра

Тумэр хоолой

«ФРЕГАТ». Энэ түхеэрэлгээр нуга сабшалан, бэлшээри болон бусад ургамалнуудай поли уһалжа болоно. Гадна дурсагдагша агрегат дошо болдогтой, мүн тэгшэ бэшэ нюруутай газар ундалуулхада таарамжатай юм.

Олон бүхэлэлтэтэй «Фрегат» түхэлэй уһа сасадаг энэ түхеэрэлгэ түхэрэен тумэр хоолойнуудтай. Тумэр хоолойнуудынь «А» түхэлэй 16 тэргэхэнүүд дээрэ тодхогдожо, дундаа тумэр ооһороор холбогдонхой, голоо тойрон эрьелдэжэ уһа сасадаг байна.

Бүлүүр станциһаа газар доогуур татагдаһан тумэр хоолойгоор ехэ даралта доро түлхюулһэн уһан түхэреэн хоолойнуудта хүрэһөөр жаахан нүхөөрнь шарьяса сасана. Тиин хоолой соохи уһанай үлүү ехээр сэсэрхыень болюулха тусхай автоматическа оньһон бии байдаг. Хэрбээ бага поли уһалха гэбэл, эгээл һүүлшын тэргэтэй түхеэрэлгэ гол хоолойһоонь мулталдаг байна. Гадна энэ түхеэрэлгэ хоёр янзаар түхэреэн сүүдхын туршада хүдэлгэгдэхэ байна. Нэгэ газарһаа нүгөөдэ полидо абаашаха тусхай түхеэрэлгэтэй юм. Тиимэһээ 3 тонны классай тракторааршэрэхэдэ болоно. Гэхэтэй хамта энэ секундын 30-100 литр уһа сасаха шадалтай. Бүхыдөө энэ түхеэрэлгэ 15 тонно шэгнүүртэй, газарай нюруунаа 2,2 метрэй үндэртэ тодхогдожо, үндэр эшэ набшаһатай ургамалнуудые уһалхада зохисотой байдаг.

Тус түхеэрэлгые Николаевска областиин Майн 1-нэй нэрэмжэтэ «Фрегат» завод бүтээн гаргана.

«ВОЛЖАНКА». Уһа сасадаг энэ машина хоёр мөөр дээрэ һуулгагдаһан 130 миллиметр бүдүүн, тус тустаа 400 метр утатай, далидал адлирхуу тумэр хоёр соргоһоо бүридэдэг. Энэ хоёр гол хоолойдонь 12,6 метр утатай 32 нарииихан хоолойнууд гагнагданхай. Харин хоолой бүхэнэйнь тэгэн дунда уһа сасаха нэгэ нэгэ аппарадууд һуулгагданхай байдаг. Далидал адли хажуушаа һоройжо гараһан гол хоолойнь тэгэн дундахи мөөр дээрэнь 4 мориной хүсэтэй мотоор тодхогдожо, тээли болоһон хоолойень мөөртэйень эрьюулдэг байна. Энэ мотоорынь далидал адлирхуу соргыегоо гидрантаһаа мулталагдажа, досоодохи уһанайнгаа эюулэгдэһэн хойно хүдэлгэгдэнэ. Тус түхеэрэлгэ газар соохи гол хоолойдо 18 метр зайтайгаар гагнагдаһан гидрантада холбогдожо, нэгэ энгээ дахан уһа сасана.

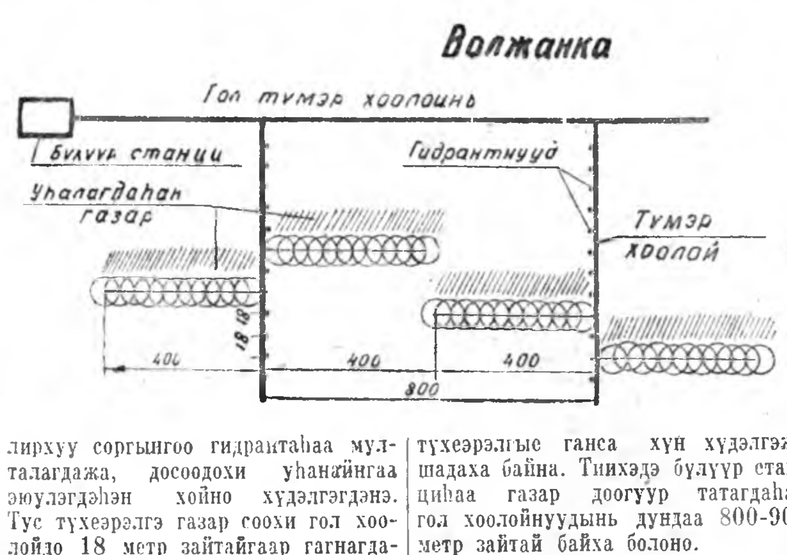

Гидрантын уһанай дараса нэгэ дүрбэлжэн сантиметрэй 3,5-4 килограммһаа дээшэ байха ёһогүй. Энэ түхеэрэлгэ нэгэ байрадаа 1,44 гектар газар уһалдаг юм. Мөөр дээрэ тодхогдоһон энэ түхеэрэлгэ тон юрэнхы, һайнаар сасадаг байна. Энэ түхеэрэлгэ «Фрегадһаа» юугээрээ муу юм гэхэдэ, газарай нюрууһаа 89 сантиметр үндэртэ тодхогдодог. «Волжанка» түхеэрэлгэ уһалууриин хаһа сагта 70-100 гектар газар ундалуулха байна.

Тус түхеэрэлгэ секундын 60 литр уһа сасадаг, бүхыдөө 5,4 тонно шэгнүүртэй юм.

«Фрегат», «Волжанка» түхеэрэлгэнүүдые бүлэг бүлэгөөрнь хүдэлгэхэдэ һайн. Юуб гэхэдэ, 3-4 иимэ түхеэрэлгые ганса хүн хүдэлгэжэ шадаха байна. Тиихэдэ бүлүүр станциһаа газар доогуур татагдаһан гол хоолойнуудынь дундаа 800-900 метр зайтай байха болоно.

Эдэ түхеэрэлгэнүүд гансашье станционарна бүлүүр станцяар хүдэлгэгдэхэ бэшэ, мүн нүүдэл станциһаа уһа абажа болоно.

Дээрэ дурсагдагша уһалууриин шэнэ машинануудые республикымнай ажахынууд үргэнөөр хэрэглэжэ эхилбэл, ойрын жэлнүүдтэ уһалууриингаа талмай улам үргэдхэхэ, тогтууритай баян ургаса хуряадаг болохонь дамжаггүй гэжэ һанагдана.

А. ВЕТОШНИКОВ,
«Востоксибгипроводхозой» Буряадай ОКП-гай ахамад инженер.

Л. БОГОСЛАВСКИЙ,
«Востоксибгипроводхоз» институдай ахамад мэргэжэлтэн.

хуудаһандамнай уншагты:
Хүүгэдэй республиканска библиотекэдэ 10 жэл.
Элдэб һонинууд.
Багашуулда зорюугдаһан туужаһаа һэг.

ХОНХО № 26

ХҮҮГЭДЭЙ ХАНИ НҮХЭР

...бхэр арбан жэлэй саана, 1961 оной дерин нэгэндэ, Улаан-Үдын хүүгэдэй биб...текын һуури дээрэ хүүгэдэй рес...ликанска библиотекэ байгуулагдаһан юм. ...э үедэ библиотекын жасада 40 мянган ном ...огдогшо һэн.

Арбан жэлэй хугасаада библиотекын кол...тив юу хэжэ үрдеэб? Ямар хараа шэглэл...эр хүдэлөөб, ямар зорилгонуудые шиид...?

...хибүүдые зургаатайһаань эхилээд, найма... класс хүрэтэрнь дүрбэн тэгшээр хүмүү...лхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулалсажа байдаг. ...р иимэһээ КПСС-эй ЦК-гай СССР-эй Ми...трнүүдэй Соведэй 1959 ондо баталһан ...он доторхи библиотекын ажал хэрэг һай...уулха тухай», мүн 1966 ондо баталагда... «Юрэнхы эрдэмэй дунда һургуулиин хү...мэри саашадань һайжаруулха» гэһэн тог...нуудые хараадаа абажа, бодото дээрэнь ...үүлхые оролдоно. Тэрэшэлэн КПСС-эй ...V съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүд, үшөө ... ондо ВЛКСМ-эй ЦК-гай пленум дээрэ ...һан «Ориентир» гэжэ пионерэй програм... шухала асуудалнуудые бэелүүлхые уряал...

...үрүүшын үдэрһөө эхилээд, манай коллек... библиотекынгээ хүдэлмэриие эрид һайжа...лхые оролдоо. Мүнөө бүхы дээрээ олон ...ын тематикатай 140 мянган ном бии. ...н жэлэй хугасаада манай библиотекэ хо...миллион 250 мянган ном уншагшадта үгэ... байна. Тиигээд ерэхэлээрээ, нэгэ номынь дахин уншагшын гарта ороһон гэхэ гү, нэгэ хүн жэлдээ гушан ном уншаһан бо... бшуу. Библиотекэ 86 мянган эдир ун...шадые хангаа. Хэрбээ түрүүшын жэлнүүд... нэгэ хүн жэлдээ найма дахин библиотекэдэ ...дог байгаа һаа, харин һүүлэй үедэ 11 да... ородог болоо.

...э бүгэдэ юу харуулнаб гэхэдэ, библиоте... бүхэн ажал хүдэлмэреэ һайжаруулхые, ...жуулхые оролдоно бшуу. Библиограф, ...одист болон уншагшадые хангадаг ту...тай хүдэлмэрилэгшэд саг үргэлжэ хөө...дөө хэнэ, хэблэлһээ гараһан шэнэ номуу... шэнжэлээд, радио болон телевиденеэр ...уулна, газетэдэшье гаргуулна. Жэшээнь ...видениин студитай хамтаржа, «Одохон» ... хүүгэдтэ зорюулагдаһан дамжуулгаород ...н дээрэ бэлдэлсэжэ, «Ши орон соогуураа ...аш» гэжэ гаршагтань хабаадалсана. Хи...ирэ болоод лэ радиогоор ханхинадаг «Баа... пионернүүд» (ород хэлэн дээрэ), «Түүхын ...даһа ирахада» (буряадаар) гэжэ дамжуул... эмхидхэлсэнэ.

...хибүүдые дүрбэн тэгшээр хүмүүжүүлхэ ...гтэ, хэнэйшье мэдэһээр, библиотекэ ху...ала үдэр бүри оруулалсана. Шэнэ ном зүб... хэлсэхэ, уншагшын конференци, поэзиин ... литературна наадан, уулзалга, аяншалга ... мэтэ арга хэмжээнүүд олон гэээшэ.

...дир уншагшадай Эхэ орондоо, арад зондоо ...ршагүй дуратай байхаар хүмүүжүүлэгдэхэ ...гтэ дээрэ дурсагдаһан хэмжээн айхабтар ... удха шанартай бшуу. Тиимэһээ үхибүүдэй ...ирхоогүй юумэн байдаггүй, бүхы юумэ ...бол мэдэжэ һурахые оролдодог гээшэ.

...эһээ гадна, библиотекын хэшээл һур...инуудта үнгэргэгдэнэ. Жэшээнь, 3-дахи ...уулиин 2-дохи «В», 3-дахи «Б» классууд... тиимэ хэшээл саг үргэлжэ хэгдэнэ. Үхи...д ном зүбөөр уншажа һурана, уншаһан ... тухайдаа һанамжаяа хэлэжэ шадаха боло... Гдна, библиотекын ямар туһатай байһые ...эржэ захална, дуратай номоо шэлэжэ һу...ха юм.

...й түмэн номууд cooһoo дуратай номоо шэ...э абадаг үхибүүдые дурдаха болоо һаа, ... гэээшэ. Үхибүүд гансашье номуудые ун...ааа библиотекэдэ ерэдэггүй, харин библи...н ажал хүдэлмэридэ шадал зэргээрээ хам...адаг. Жэшээнь, Дамбинова Лена, Каза... Игорь, Алчунбаева Марина, Осодоев Юра ...н бусад библиотекарьнүүдэй дурые ээзл... байха.

...агшанар, түрэлхид библиотекын эгээ най...ай туһамаршад болоно. Саг үргэлжэ биб...кэндэ ерэдэг, үхибүүдэйнгээ хэр зэргэ ном ...дагаар һонирходог, хөөрэлдэдэг гэээшэ. ...ээнь, Улаан-Үдын 2-дохи һургуулиин багша О. А. Клюсс, 3-дахи һургуулиһаа В. В. Бурдуковская, 2-дохи һургуулиһаа К. И. Хазагарова, 47-дохи һургуулиһаа Л. И. Авдеева болон бусадшье багшанар ерэжэ байдаг, Энэнь ехэ һайн. Библиотекын хүдэлмэрилэгшэд һургуулида ошожо, түрэлхидэй болон багшанарай суглаанда, мүн педсоведтэ байлсажа, үгэ хэлэдэг, зүбшэл заабари үгэдэг заншалтай. Гадна, багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлдэг институтдай холбоо барисаатайгаар хүдэлнэбди. Багшанарай курсануудта библиотекарьнүүд байлсажа, зарим шухала асуудалаар хөөрэлдөө хэнэ, элидхэл уншана. Багшанар библиотекэдэ ерэжэ, зүбшэл заабари абадаг.

Түрэлхидтэ зорюулагдаһан тусгаар булан эмхидхэгдэнхэй. Үхибүүдээ тон зүбөөр ном уншуулжа һургахые түрэлхид оролдодог аабза. Эдэ мэтын асуудалаар харюу абаад, үхибүүнтэйгээ амяарлан хүдэлжэ байхадань баясамаар даа.

Манай библиотекэ ВЛКСМ-эй обкомтой хамтаржа, информационно хүдэлмэри хэдэг. Хүдөөгэй һургуулинуудһаа, хүүгэдэй библиотекэнүүдһээ саг үргэлжэ бэшэг ерэжэ, номуудые эльгээжэ байхыемнай гуйдаг болонхой. Ушар тиимэһээ 1967 ондо библиотекэнүүд хоорондын заочно абонементын сектор байгуулаа һэмди. Тэрэ секторнай һара, жэл бүхэндэ уншагшадтаа номуудые эльгээжэ байдаг. Мүнөө жэлэй арба һарын туршада 6300 ном эльгээгдээ.

Хүүгэдэй библиотекэнүүд республика доторнай жэлһээ жэлдэ олошорно. Хэрбээ 1962 ондо хүүгэдэй 27 библиотекэ хүдэлдэг байгаа һаа, харин мүнөө 53 библиотекэ болон таһагууд хүдэлнэ. Номойнь тоо 284 мянганһаа 465 мянган хэһэг болотороо, уншагшадынь 25 мянганһаа 44 мянган болотороо олошороо.

Манай библиотекэ методическа түбынь байһан тула али бүхы туһаламжын хүдэлмэри хэжэ байдаг.

Ямар тиимэ хүдэлмэри хэгдэнэб? Хүдөөдэ хүдэлдэг библиотекарьнүүдэй мэргэжэл дээшэлүүлхэ талаар юумэн хэгдэнэ. Тиимэһээ республикын Соёлой министерствын дэргэдэхи мэргэжэл дээшэлүүлхэ курса болон облпрофсоведтэй, багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлдэг институт болон Гэгээрэлэй министерствэтэй хамта саг үргэлжэ курса, семинар, практикум, зүблөө үнгэргэнэбди. Гадна, хүдөө гаража, семинарта байлсаха, ажалыень шалгаха, зүбшэл заабари үгэхэ ушар гарадаг.

Манай библиотекын коллектив Зүүн Сибириин соёлой институдай кафедратай хамта хүүгэдэй библиотекэнүүдэй жасые эмхидхэхэ, мүн бусадшье асуудалнуудые шиидхэлсэхэ хэрэгтэ хамһалсана. Эдэ бүхы хүдэлмэреэ һургуулиин шэнэ программатай тааралдуулан хэнэ. Гэхэтэй хамта, методико-библиографическа номуудые саг үргэлжэ гаргуулаад, хэрэгтэй газартань хаһа сагтань эльгээнэбди.

Хизаар нютагаа шэнжэлхэ, тэрэнэй дундаршагүй баян түүхэтэй танилсаха дуратайшуул захагүй олон ааб даа. Энэ талаар манай библиотекэдэ зарим тэды юумэн хэгдэнэ. Жэшээнь, «Буряадай уран зохёолшод — үхибүүдтэ», «Д. Д. Хилтухин», «Буряадай шэн зоригтой хүбүүд ба басагад—Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагшад», «Хүүгэдэй уншаха буряад уран зохёол», «Арадай уран зураашад» болон олон бусад брошюра, ном дурсамжанууд гараһан байха юм.

Библиотекын коллективэй хэһэн, хэжэ байһан ажал хүдэлмэри тухайда дууһыень хэлэхын аргагүй. Имагтал урагшаа тэгүүлэн, эдир уншагшадые дүрбэн тэгшээр хүмүүжүүлхые бүгэдөөрэн оролдоно. Тиимэ хүнүүдтэ багшанар, түрэлхид хүндэтэйгөөр хандана. Манай библиотекын хүдэлмэрилэгшэд тухайда, жэшээнь, Л. В. Щепина, В. Н. Сидорова, К. В. Пупкова, Л. И. Тихоненко, В. М. Матвеева, С. М. Тармаева, Е. А. Осодоева, И. Ф. Матонова тухайда уншагшад, түрэлхид, багшанаршье хани халуун үгэнүүдые хэлэдэг.

А. СТРЕКАЛОВСКАЯ,
хүүгэдэй республиканска библиотекын директор, БурАССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ.

Болод БАЛЬЖИНИМАЕВ

БАГА НАҺАН

Үнгэрэн ошоһон
Үхибүүн наһам
Угтан намтай
Уулзахагүй.
Тиимэл хадань
Би мүнөө
Түүрээн байхам
Энэ шүлэгөө:
Багахан ябааб,
Басагады гасаалдаг,
Бархируулдаг
ажалтай.
Сонхо тэһэлхые
Сээрлэхээ болиһон,
Зүнгөө төөриһэн
Хүйхэр ябааб.
Сэхээ хэлэхэдэ,
Сохом мартаагүйб,
Аргамжадаш
орогшо һэм.
Абам ядахадаа,
Минии һургаал —
Бургааһан шабхуур
Байлгагша һэн.
Туһагүй даа!
Тушаамни
болоходоо,
Тахяа хюдаха,
Ядажа ерэхэдээ,
Ямаа унаха,
Яярхан хүбүүн
Ябаһан хүм.
Эжынгээ оёһон
Элдэб хубсаһа
Энэ тэрээнтэй
Маажалдан
носолдожо,
Муудхаагша һэм.
Хүршэнэрни
намайе;
— Холуур яба!
Хүүгэдтэмнай бү
дүтэлэ,
Хашартай тоомгүй
Хулиган, — гэлдэхэ,
— Амиды ябаа
һаа,
Харахабди,
Ямархан амитан
Бологшо аабши, —
гэлдэн
Зарим хүнүүд
Хэлсэгшэ һэн.
Тэрэ гэһээр
Үнишье болоогүй,
Тинхэдэ минии
Тоомгүйе гайхадаг
Тэдэ зон
Тархяашье
сайгаадүй.
Багахан ябахадаа,
Баггүй
шалюунш һаа,
Хүүгэдһээнь
дорогүй
Хүбүүн болонхойб.
Багахан ябахадаа,
Байрагүйшье һаа,
Хүнһөө дутуугүй
Хүн болонхойб.
Эндэ гансал
Эхэ, эсэгымни
Эрхим һургаал,
Эрдэм зааһан
Багшын хүсэн.

«АМИДЫ ЛАБОРАТОРИ»

Иимэ холбоо үгэнүүдые үхибүүд, дуулаа һэн гүт? Түнхэнэй аймагай Жэмһэгэй дунда һургуулиин һурагшад һуралсал-туршалгын участогые тиигэжэ нэрлэдэг болонги. 0,65 гектар газарта үрэ жэмэстэ саад, сэсэгүүдые, овощ таридаг, тэндээ ажалай дүршэл олодог юм.

Үхибүүдэй өөдөө ургаха бүри һургуулиинь «амиды лаборатори» уйтададаг болоо. Тиигэжэ үнгэрһэн хабарһаа һурагшадай үйлэдбэриин бригада эмхидхэхэ үүсхэл гаргаа.

Һурагшадай үгэ хэрэг хоёр алгасалдаагүй даа. Яһала һайнаар хүдэлөө. Саяанай совхозой поли дээрэ ажалай хүлһэ дуһаажа, 12 гектар газарта куузику ургуулаа. Дунда зэргээр хэмжэбэл, гектар бүриһөө 670 центнер куузику ургуулһан байна.

Тэрээнһээ гадна, һурагшадай үйлэдбэриин бригада ниитын малда тэжээл бэлдэлсээ. 120 гектар газарһаа 1920 центнер һайн шанартай үбһэ хуряагаа. 56 хүнһөө бүридэһэн бригадые 10-дахи классай һурагша Гавриил Дармаев толгойлоо юм.

Шабинарайнгаа ажаллаха үедэ тэдэнэй аха нүхэр, заабаришаниинь хододоо ябадаг, биологиин багша Ж. А. Бахановагай оролдолгые тэмдэглэлтэй. Мүнөөшье Жанна Александровна хойто зундаа хэхэ хүдэлмэри тухайдаа шабинартаяа хөөрэлдэжэ эхилэнхэй.

Зураг дээрэ: биолог Ж. А. Баханова, 8-дахи классай һурагша Дарима Ларкинова хоёр.

А. СЕМЕНОВАГАЙ
фототекст.

МАМОНТЫН ҺОЁО

Бэшүүрэй аймагта Харланай найман жэлэй һургуулиин дэргэдэ хизаар ороноо шэнжэлгын музей хүдэлдэг болоһоор һаяханай юм. Музей мүнөө дээрээ багахан гэр соо эмхидхэгдэнхэй. Гурбан таһагтай түүхын, геологи-археологиин, зоной ажабайдалые харуулһан. Музейн дэргэдэ тусхай совет хүдэлдэг. Долоодохи классай һурагша Юндунов Ешиие соведэй түрүүлэгшээр һунгаба һурагшадта музей эмхидхэхэдэнь, түүхын багша Николай Нимаевич Содбоев туһалдаг, заадаг юм. Энэ һургуулиин һурагшад аяншалгада ябаха дуратай. Тэдэнэр Харлан тосхоной шадархи газар дайдые забһар зайгүйгөөр шэнжэлээ гэхэдэ болохо. Нютаг нугынгаа минералнуудые, үнгэтэ шулуунуудые суглуулна. «Ямар шулуун гээшэб. Ажахыдаа хэрэгтэй гү? — гэжэ мэдэхэ, литератураһаа бэдэрхэ, сасуулха, паспорт бэлдэхэ хэрэгтэй бэзэ даа. Ямар нэгэ ондоохон гэжэ һанаһан шулуугаал үхибүүд һургуулиингаа музейдэ асардаг заншалтай болонхой бшуу. Нэгэтэ аяншалгада гараад ябатараа, Харланһаа найман модоной газарта ямаршьеб даа нэгэ томо амитанай һоёо олложорхибод. «Бодон гахайн һоёо гээшэ, иигээд лэ гэдэһыешни хүү ерэжэрхихэ»,— гээд, нэгэниинь тэрэ томо һоёогоо даажа ядан ёдогошуулба.

— Хэрэггүй юумэ бү хэлэл даа, иимэ томо һоёотой бодон гахай байха гэжэ яаха юм, энэшни мамонтын һоёо ёһотой,— гэжэ хэншьеб хэлээ һэн.

— Нүхэд, үнэхөөрөө манай Харланиие тойроод мамонт ябадаг һаа, һонин бэлэй,—гэлдэн нэгэ бага бодолгото болон һуубад.

— Мүнөө мамонт ябаха гэжэ баһа хөөрэнэ даа,— гэжэ Еши хүхюугээр энеэбэ. Һурагшад тэрэ томо һоёогоо һургуулидаа асаржа, музейдээ табиба.

Баһа нэгэ аяншалгаһаа хүнэй гар тушадаг жэбэршэһэн гэнжэ олобод ха. «Буряад нютаг сүлэлгын орон байһан» гэжэ түүхэ үзэхэдөө, багшынгаа хөөрэхэдэ, балайшье хайхардаггүй байһан. Одоол мүнөө хүсэд ойлгоо даа. Олоһон юумэеэ тайлбарилжа шадахын тула түүхээр ехэ юумэ мэдэхэ шухала. Мүнөө 7—8-дахи классуудай һурагшад түүхын хэшээлдэ тон ханалгатай болонхой.

Л. БАДМЫН.

ТААБАРИНУУД

**Отолходонь, ойдшье гэнэгүйб,
Сабшахадань, шаадшье
гэнэгүйб.
Хамагһаа һайниие дууланаб,
Харюудань садхалан байлганам.
(Хилээмэн).
Асатай модые,
Алтан могой орёобо.
(Гарай хурган, бэһэлиг).
Тулгууртай үбгэн
Торхотой эдеэгээ харууһалба.
(Худаг).
Зэд тогоон дүүрэндээ һайн,
Зээрэн шэлбэ нариндаа һайн.
(Зула).
Ами һүлдэшьегүй аад,
Амитаниие айлгадаг.
(Буу).
Алтай дээрэ саһан ороо,
Хайлуулха Наран гаранагүй.
Аралта тэргэ эбдэрээ,
Заһаха дархан түрөөгүй.
(Шүдэнэй унаха,
үһэнэй сайха).**

Ц. БАТУЕВАГАЙ
суглуулбариһаа.

Гэлэгмаа Доржиева

Москва орожо ябахадаа... туужаһаа хэһэг

Уран зохёолшо Гэлэгма Доржиева һургуулиин дундуур классуудта һурадаг үхибүүдтэ зорюулһан туужа бэшэжэ дүүргэбэ. Тэрэнь даб дээрээ «Шэнхинүүр хонхо» гэжэ нэрэтэй. Мүнөө үеын һургуулиин ажабайдал, һурагшадай хоорондохи харилсаанууд тэндэ харуулагдана.
Мүнөө Г. Доржиевагай туужаһаа абтаһан хэһэгые эдир уншагшадайнгаа анхаралда дурадханабди.

Аэропортын вокзал соо хүн зон олон, хүлгөөтэй. Жэрэгэр креслэнүүд дээрэ зон дүүрэн, сүлөө һуури үгы. Бальжима хүгшэнии харамсаараа, нэгэ залуу хүбүүн һууриһаа бодоод үгэбэ.

— Яаһаншье ухаатай, һайн хүбүүмши,— гэжэ хүгшэн магтаад, набтар, налуу креслэ дээрэ һууба.

— Эжы, та эндээ һуужа байгаарайгты. Бидэ хоёр биледүүдээ тэмдэглүүлээд ерэхэбди,— гээд Базар Санданиие дахуулаад, үгы болошобо. Уданшьегүй һөөргөө ерэхэдээ:

— Зай, ябая даа. Бүгэдэ бүтээ. Такси хүлеэжэ байна,— гээд ерэбэ.

Таксида һуужа, город тээшэ шэглэбэ.

— Абга, удаан ябаха гүбди? — гэнэ Сандан.

— Үгы даа. Удангүй хүрэхэбди.

Олон дабхар гоё гэрнүүдтэй городой үйлсөөр хүнгэн машинаар зуралзуулжа ябахада, ехэл сэнгүү даа. Сандан дээрээ ахагүй жаргалтай ябана.

Дүрбэн дабхар, томо гэрэй гадаа ерэжэ, машина тогтобо.

Базар абгынь һамган — Сэржүүни абгайнь эдеэ бэлдэнхэй, һонгино, мангирай хоншуухан үнэр анхилуулланхай, хүлеэжэ байба.

Хоёр хажууһаа һониноо садатараа хөөрэлдэжэ, сайлаад, телевизор хаража оробо.

Сэржүүнэ эжынгээ ерэһэндэ ехэл баяртай, хажууханднь һуужа һониноо хөөрэнэ.

Сандан бүхы юумээр һонирхоно. Базар абгынгаа Жаргал хүбүүнтэйнь городоор ябажа, «Прогресс» кинотеатрай улаан залда ошожо, кино харахаяа гараба.

Үглөөдэрынь Сандан хүгшэн эжытээ, Базар абгатаяа аэровокзал ерэбэ. Бүрхэгшэг үдэр байгаа.

— Эрхүү ошохо самоледой рейс нэгэ часаар хойшолуулагдаба, — гэһэн соносхол радиогоор дуулдаба.

— Час болоод ниидэхэ һаа, бараг ааб даа,— гэнэ Бальжима хүгшэн. Теэд час үнгэрһэн хойно үшөө час хахадаар хойшолуулба. Тиигэ тиигэһээр үдэшэ болошобо.

— Эжы, үглөөдэр ябаа һаатнай, дээрэ болоо бэшэ аал даа? Һүни ябахадатнай бэетнай аяшарха. Би үглөөдэр Эрхүү ошожо, саашаа, Москва ябаха самолёдтотнай һуулгаад ерүүжэб,— гэбэ Базар.

Ноябриин 7-ой парадта үрдинэгүй аа гүбди гэжэ Санданай досоо муу болоно. Теэд хайшан гэхэб, һөөргөө бусахал баатай болоо һэн. Үглөөдэрынь үглөөнэй 8 сагта одоошье Эрхүү хото ниидээ бэлэй. «АН-24» гэжэ самолёт Нарһатаһаа ерэһэн самолёдһоонь ондоохон даа, жэшэхэшье юумэ үгы.

— Ехэ самолёдто һуухадаа ядадаггүйб,— гэжэ Бальжима хүгшэн хөөрэнэ.

Самоледой экипажай, кабинаһаа стюардессэ гаража, амаршалһанай һүүлдэ:

— Буһээ бүһэлэгты, тамхи бү татагты,— гэнэ.

Час тухай ябаад, Эрхүүгэй аэродром дээрэ бууба. Эндэ «ТУ», «ИЛ» гэжэ байһа томо томо самолёдууд жэрылдэнэ. Зариманиинь бууна, зариманиинь ниидэнэ. Аэропортын байшан соо хүлгөөтэй, зон олон.

Базар эжыгээ һуури оложо һуулгаад, Сандантаяа биледүүдээ тэмдэглүүлхээ яаража ошобо. Ноябриин 7-ой үдэр үглөөнэй 9 час. Харин Москвада үглөөнэй 4 саг ха юм. Тогтонгүйгөөр ниидээ һаа, парадта үрдижэ болохо.

Омск дээгүүр Москва ороxo самоледынь 11-дэ ниидэхэ болобо.

Базар, Бальжима хүгшэн, Сандан гурбанай юумэ хараһаар байтар, 11 дүтэлжэ, тэдэнэй ябаха рейсын самоледто зон һуужа эхилбэ гээд радио дуулгаба. Аэропортын хоёр ехэ байшан соо адли дуулдахаар соносхоно. «ТУ-114» гэжэ томо самолёдто эжы Сандан хоёроо һуулгажа, Москва зорюулһан Базар сэдьхэлээ дүүргэжэ, гэртээ бусаа.

«Энэмнай бүришье гоё самолёт юм ха юм» гэжэ Сандан бодоно. Хүгшэн эжынь иимэ самоледто һуужа үзэһэн байгаа. Ехээр һонирхоношьегүй, һанаа амар һууна. Харин Сандада бүхы юумэн һонирхолтой. Һууринуудынь үндэр түшэлгэтэй, сагаан бүд хушалтатай, зуун хүнэй һууха һууринууд жэрылдэнэ. Самолет гурбан таһагтай, хоёр хажуугай һууринуудай хоорондуур хибэс дэлгээгээтэй гэжэ Сандан һанаһан байгаа. Харин тэрэнь бүхы самолет дотор дэлгээгээтэй байба. Хүл доро зөөлэхэн. Самолёдой түхэреэн сонхонуудта торгон сагаан бүдөөр хүшэгэ хэнхэй. Толгой дээрэнь юумэеэ хэхэ сеткэ тагууд. Урда тээхи һууриинь арада ехэ туулмаг оёотой, тэрээн соонь хойнонь һууһан хүнэй стол бии юм байна. Үшөө нэгэ ойро зуура ябаад байхадань: «Столнуудаа бэлдэгты» гэһэн абяан дуулдаба. Хүгшэн эжынь мэдэхэ болоһон байгаа, харин Сандан гайхажа һууна. Урда һууриинь арада тэрэ хабтагай столоо тааруулха түхеэрэлгэ бии байһан байба. Бальжима хүгшэн өөрынгөө стол тааруулаад, һүүлдэнь Санданайнгаа стол тааруулаад үгэбэ. Хүбүүн хүгшэн эжыгээрээ омогорхожол һууна. Өөрыншни шадахагүй юумэн нюрууханшье һаа, гайтай ха юм. Тэрэниие хэжэ шадаһан хүн ехэл бэрхэ шэнгеэр үзэгдэдэг шуу.

Хүгшэн эжынгээ үгэ дуулададаггүй байһанаа һанахадань, хүбүүнэй нюур халуу бусална.

Аргагүй сэбэрхэн, саб гэмээр хубсалһан хоёр басагад эдеэ зөөнэ. Бүхы юумэнийнь: хилээмэн, тоһон, сыр, мяхан — хуу ялагар саарһанда орёолготой. Һэреэ хутага хоёр баһал тиимэ саарһанда орёолготой. Яблока бии, нэгэ аяга напиток, нэгэ аяга сай. Хүн бүхэнэй эдихэ юумэн зохидхон поднос дээрэ асарагдана. Тэндэнь «дабһан» гэжэ бэшээтэй бишыхан саарһан туулмаг соо дабһан, мүн лэ тиимэ туулмаг соо халуун үбһэн.

Сандан ехэл һонирхожо, хүгшэн эжынгээ эдеэлжэ эхилхыень хүлеэжэ һууна.

— Саарһыень задалаад эдиш, — гэжэ хүгшэн эжынь хэлээд, өөрынгөө хилээмэнэй, мяханай саарһа абажа, һэрээгээр мяхаяа хадхаад отолно. Сандан баһал тиигэбэ. Напитогыень түрүүн уужархиһан байгаа. Яблокыень эдихэ гэжэ байтарнь хүгшэн эжынь:

— Мяхыень түрүүн эди,—гэбэ.

— Хэндэ сай үшөө хэрэгтэйб? — гээд мүнөөхи басагад асууба. Хүгшэн эжынь сай үшөө асаруулжа ууба. Сайн салгидахагүйень Сандан ехээр гайхана.

Эдеэлжэ дүүргэһэн хойнонь подносуудыень, тэдэл басагад абаад ошобо. Хүн бүхэн столнуудаа хуряажа, урда тээхи һууринуудайнгаа арын сүүмкэнүүд соо хэбэ. Замынь үргэлжэлжэ ябана. Самоледойнгоо дали харахадань нэгэ газартаа байһан шэнгеэр Сандада һанагдана.

Нэгэ зариман һууринуудаа хойшонь бүри ехээр налайлгажа, унтахаяа түхеэрнэ, нүгөө зариман журнал, ном, газетэ харана. Ехэ шуугаан гэжэ самолёт соо үгы. Юрэл гүнгинөөн, хүнхинөөн дуулдана. Сандан самоледой сонхоор хара хараһаар, һүүлдэ хашартай боложо, баһал һууриияа налайлган хэбтэбэ. Хүгшэн эжынь үни һанжанхай.

Үшөө хэды час ниидэхэбибди гэжэ Сандан һонирхобошье, хүгшэн эжыгээ һэрюулхээ зүрхэлбэгүй...

ҮХИБҮҮДЭЙ ДУРА ТАТАНА

...үрэй пионерэй байшангай дэргэдэ кукольна ...агдэһээр нютагай үхибүүдэй дура сэдьхэл тата... һэн. Евдокия Нимаевна Занданова кукольна ... наймадахи жэлээ хүтэлбэрилнэ. Энэ хугасаа ...аймагай олохон нютагуудаар аяншалжа, Евдокия Нимаевна нютаг бүхэнэй үхибүүдэй хүндэтэ айлшаниинь болонхой юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: кукольна театрые хүтэлбэрилэгшэ Е. Н. Занданова ээлжээтэ аяншалгада бэлдэжэ байна.

В. ШМУТТ гэгшын фото.

БААТАР ЗОРИГТОНИИЕ ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГШЭ

(ДОСААФ-ай РЕСПУБЛИКАНСКА IX КОНФЕРЕНЦИҺЭЭ)

УЛААН-ҮДЭДЭ ДОСААФ-ай конференци болобо. Республикын аймаг бүхэнһөө 100 гаран делегат эндэ сугларжа, арми, авиаци болон флодто туһалха һайн дуранай бүлгэмэй ехэ суглаанда эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Тэдэнэр 1969 оной апрельдэ болоһон наймадахи конференциһээ хойшо үнгэрһэн үе соо ДОСААФ-ай республиканска комитедэй ябуулһан хүдэлмэриие хаража үзөөд, зүбшэн хэлсэһэн, саашанхи зорилго түсэбөө хараалһан байна.

Партиин XXIV съездын шиидхэбэриие, 1966 оной майн 7-до гаргаһан КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Совѳдэй тогтоолые бодото дээрэнь бэелүүлхын тулада ДОСААФ-ай республиканска комитет Эхэ орондоо дуратайгаар залуушуулые хүмүүжүүлхэ, оборонно болон арадай ажахыда шухала удха шанартай техническэ мэргэжэлдэ тэдэнэрые һургаха, сэрэгэй албанда залуушуулые бэлэдхэхэ хүдэлмэриеэ нилээд эдэбхитэй болгоһон байна. Тоосоото үе соо республиканска комитет таба дахин пленум үнгэргэжэ, ДОСААФ-ай Кабанскын аймагай, Улаан-Үдын Советскэ районой комитедүүдэй эхин эмхинүүдэй ажал ябуулгые һайжаруулха асуудал хаража үзэһэн байха юм.

Эхин эмхинүүдые бэхижүүлхэ, тэдэнэй хүдэлмэриие һайжаруулха, ажалшадые Эхэ орондоо дуратайгаар хүмүүжүүлхэ гээшэ ДОСААФ-ай комитедүүдэй гол зорилгонуудай нэгэн болоно.

Партийна организацинуудай хүтэлбэри доро «Знание» бүлгэмтэй, комсомолой, профсоюзай болон ниитын бэшэшье эмхинүүдтэй сугтаа республикын ДОСААФ-ай эмхинүүд ажалшадые хүмүүжүүлхэ талаар тоосоото үе соо нилээд ехэ хүдэлмэри эмхидхээ. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй, фашис Германиие илаһаар 25 жэлэй гэхэ мэтэ алдарта ойн үдэрнүүдые совет арадай ажалай ехэ дэбжэлтын оршон байдалда тэмдэглэһэн 1970 ондо энэ хүдэлмэри хараа байса һайжарһан байна. Агуу багшын ажабайдал, ажал ябуулга тухай, социалис Эхэ ороноо хамгаалха талаар тэрэнэй хэлэһэн захяа заабаринууд тухай, Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй дайшалхы зам тухай, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдэй үедэ арадай гаргаһан эгэршэгүй баатаршалга үнгэргэгдэһэн, элидхэлнүүд хэгдэһэн, лекцинүүд уншагдаһан байха юм.

Улаан-Үдын Железнодорожно, Советскэ районуудта, Кабанскын аймагта ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Жэшээлхэдэ, Железнодорожно районой 42-дохи һургуулида үнгэргэгдэдэг хүдэлмэридэ анхарал хандуулмаар. Тус һургуулиин түүхын кабинедэй дэргэдэ лекторнүүдэй бүлэг хүдэлдэг юм. «Гражданай дайнай баатарнууд», «Буряадай хүбүүд—фронтдо», «Мэргэн буудагша Тулаев», «Эрэлхэг зоригто пионернүүд», «Советскэ Союзай Герой Сергей Орешковэй баатаршалга», «Сталинградай байлдаан» гэхэ мэтэ темэнүүдээр элдэб хөөрэлдөөнүүд эндэ ходо үнгэргэгдэжэ байдаг. Буряад сэрэгшэдэй дайнда ябаһан нютагуудай пионернүүд, комсомолшуудтай тус һургуулиин лекторнүүдэй бүлэгэй гэшүүд бэшэг абалсажа, баян материал суглуулаа. Пионернүүд болон октябрятанарай жагсаал, «Баатарнуудай недели» гэхэ мэтэ хэмжээ ябуулганууд энэ һургуулида үнгэргэгдэнэ. ДОСААФ-ай эхин эмхиин түрүүлэгшэ Ф. И. Тычинин энэ хүдэлмэри хүтэлбэрилдэг.

Гэбэшье ДОСААФ-ай Загарайн, Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй, Түнхэнэй, Баунтын аймагуудай районно комитедүүд аймагууд дотороо үнгэргэгдэдэг хэмжээ ябуулгануудта эдэбхи үүсхэлгүйгөөр, ёһо тэдысэ хабаадалсана, «Знание» бүлгэмтэй, комсомолой болон профсоюзай эмхинүүдтэй ямаршье холбоо барисаагүйгөөр хүдэлнэ. Эдэ дутуу дундануудые зайсуулха саг тулаа гэжэ һанагдана.

Найман жэлэй болон дунда һургуулинуудта, тусхай дунда һургуулинуудта, училищинуудта, предприятинуудай, эмхи зургаануудай, колхоз, совхозуудай ДОСААФ-ай хүдэлмэри һулаар, аали нобшоор ябуулагдана.

Ленинэй орденто мяха-консервын комбинадай ДОСААФ-ай эмхиин комитет (А. А. Сулейманов түрүүлэгшэнь байһан) энэ шухала хэрэгтэ ехэхэн анхарал хандуулһан. Тэрэнэй туһаламжаар хэшээлнүүдые үнгэргэхэ таатай зохид эрхэ байдал бии болгогдоо.

Тус комбинадай ДОСААФ-ай эдэбхитэд «Эхэ ороноо хамгаалгада бэлэн» гэһэн программаар шалгалтын хэшээл үнгэргэхэдэнь туһална. ЛВРЗ-гэй ДОСААФ-ай эхин эмхи (түрүүлэгшэнь Н. М. Худяков), авиазаводой эхин эмхи (түрүүлэгшэнь нүхэр Максимов) энэ хүдэлмэриие һайнаар ябуулна. Гэхэтэй хамта, гүрэн түрын шухала удхашанартай хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандадаг эмхинүүд үшөөл бии байһаар. Жэшээлхэдэ, Улаан-Үдын, Баунтын, Мухар-Шэбэрэй аймагуудай ДОСААФ-ай районно комитедүүд энэ шухала хүдэлмэриие хангалтагүйгөөр ябуулна.

Арадай ажахыда техническэ мэргэжэлтэдэй шухала хэрэгтэй байһые хараадаа абажа, ДОССАФ-ай республиканска комитет спортын-техническэ клубуудай хүдэлмэриие тоосоото үе соо нилээд һайжаруулаа. Штатна 3 клуб, 4 филиал, спортын-техническэ 6 клуб республика доторнай мүнөө хүдэлнэ. Тоосоото үе соо эдэ клубуудта ябаһан олон хүн техническэ мэргэжэлтэй боложо гараа.

Кабанскын автоклуб (начальнигынь Н. Ф. Антонов), Улаан-Үдын автомотоклубай, Хяагтын филиал (начальнигынь А. С. Павловский), Улаан-Үдын радиоклуб (начальнигынь А. Мазаев), һайн мэргэжэлтэдые бэлэдхэнэ. Гэбэшье ДОСААФ-ай Яруунын, Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй, Хориин райкомууд, Түнхэнэй спортын-техническэ клуб техническэ мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ түсэбөө дүүргээгүй байха юм.

Конференци дээрэ элидхэл хэһэн ДОСААФ-ай республиканска комитедэй түрүүлэгшэ А. К. Александров болон үгэ хэлэһэн хүнүүд ДОСААФ-ай хүдэлмэридэ бии байгаа горитойхон дутуу дунданuудые шангаар шүүмжэлээ, ажал хүдэлмэриие һайжаруулха үнэтэ дурадхалнуудые оруулаа.

Конференциин һүүлээр эмхидхэлэй пленум боложо, ДОСААФ-ай республиканска комитедэй түрүүлэгшэ А. К. Александров дахинаа һунгагдаа.

Б-Н. НАМДЫКОВ.

БОКС

ГУРБАН ҮДЭР СОО ҮРГЭЛЖЭЛҺЭН ТУЛАЛДААН

Боксоор комсомолой Улаан-Үдын городской комитедэй шанда хүртэхын түлөө эхилһэн мурысөөн гурбан үдэрэй туршада боложо дүүрэбэ. Түмэр замшадай клуб соо үнгэргэгдэһэн мурысөөнэй түрүүшын үдэр 38 спортсмен хоорондоо наадаһан байна. Эдиршүүл, ехэшүүл боложо хубаарһан спортсменүүд сооһоо рингдэ гараһан хүдөө ажахын институдай студентнүүд Дубинин, Гончиков, Раднаев, Бубеев, Субанов, Михайлов, Шабанов, Зүүн Сибириин технологическа институдай студентнүүд Очиров, Афанасьев, Николаев, Рабданов, Анфилофьев, Доржиев, Ринчинов, Жигжитов, Архинчеев, Цыбиков, багшанарай институдай Истомин, Аранзаев гэгшэд өөһэд өөһэдынгөө шэгнүүртэн сооһоо шалгаржа, удаадахи нааданда хабаадалсаха эрхэ олоно. Эндэ 57 килограммай шэгнүүртэн сооһоо СССР-эй спортын мастерта кандидат, Зүүн-Сибириин технологическа институдай студент Николай Николаев шадамар бэрхээр наадажа, хүдөө ажахын институдай студент Очирова хоёрдохи үдэрынь сугтаа һурадаг нүхэрөө — Афанасьевые торгоон тогтоонгүй шүүжэ, түгэсхэлэй нааданда хабаадалсаха болоһон байна.

Хоёрдохи үдэр. Боксёрнуудай дунда бүришье һаа, шанга тулалдаан боложо, шадамар бэрхэнүүдынь түгэсхэлэй нааданда хабаадалсаха болобо. Юуб гэхэдэ, городой чемпион бологшод декабриин 24-һөө боксоор эхилхэ республикын түрүү һууриин түлөө мурысөөндэ хабаадалсаха байна бшуу. Тиимэһээ рингдэ гараһан боксёрнуудай хоорондо техникэ багатайшье һаа, шанга тулалдаан болоһон байха юм. Энэ үдэр рингдэ гараһан 48 боксерой хахадынь шүүжэ, түгэсхэлэй нааданда хабаадалсаха болоо. Эдиршүүлэй дундаһаа Зүүн Сибириин технологическа институдай студент Сергей Ананьин, багшанарай институдай студентнүүд Дамби Рабданов, мастерта кандидат Виктор Кауров, Александр Демехин, «Спартак» бүлгэмэй Трифонов, Шагдуров болон бусад боксын һайн техникэ харуулаа.

Мурысөөнэй һүүлшын—түгэсхэлэй үдэр. Чемпионой нэрэ зэргэ булялдахаяа 34 спортсмен рингдэ гараһан байгаа. Эдэнэрэй 17-ниинь шэгнүүртэн сооһоо шалгаржа, Улаан-Үдын городой чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

Эндэ илангаяа эдиршүүл һайн бэлэдхэлтэй байһанаа харуулаа. Жэшээнь, 48-51 килограммай шэгнүүртэн сооһоо Плешков, Ананьин гэгшэд үетэн нүхэдэйнгөө дундаһаа онсо шангарһан байна. Зүүн Сибириин технологическа институдай студент Сергей Ананьин мурысөөнэй гурбан үдэрэй туршада наадахадаа, яһала шадамар бэрхэ боложо ябаһанаа харуулна бшуу. Тиигэжэ Ананьин городой чемпионой нэрэ зэргэдэ, үнэтэ бэлэгүүдтэ хүртэхэ ёһоороо хүртэбэ. Мүн 63.5 килограмм шэгнүүртэй Николай Жигжитов баһал һайн бэлэдхэлтэй байба. Тэрэ түрүүшын, хоёрдохи үдэртөөшье рингдэ гарагшадаа нокдаунда оруулжа байгаад шүүһэн байбал, түгэсхэлэй мурысөөндэ Сергей Архинчеевтэй наадахадаа тэрэнээ нокаудта оруулжа, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

Тэрэшэлэн ехэшүүл хоорондоо мурысэжэ, сугларагшадые баясуулба. Эндэ мастерта кандидат Виктор Кауров, нэгэдэхи разрядтай Олег Шабаков Хайдап Тушинов гэгшэд нүхэдөө нокдаунда оруулжа байгаад шүүжэ гар[…] Гурбан үдэрэй туршада үнгэрг[…]дэһэн мурысөөнэй дүн гаргаха[…] Зүүн Сибириин технологичес[…] институдай эдиршүүлэй, ехэшү[…]лэй команда шалгаржа, түрүүшы[…] һуури эзэлһэн байна. Багшана[…]рай институдай эдиршүүлэй [..]манда гурбадахи һуури эзэлб[…] Тиихэдэ боксоор түрүү һуури[…] эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн му[…]рысөөндэ ехэшүүл дан лэ һа[…] үсөөнөөр хабаадалсаба. Эндэ тра[…] спортын «Локомотив», «Труд[…]» «Спартак». ЛВРЗ-гэй спорти[…] клубһаа нэгэ-хоёр, зарим бүлг[…]мүүд нэгэшье спортсмениие мури[…]сөөндэ табяагүй байһаниинь га[…]халтай. Энээгээр мурысөөн дүү[…]рэжэ, декабриин һүүл баг[…] республикын түрүү һуури эзэ[…]хын түлөө ээлжээтэ наадан эдэ[…]рэй дунда үнгэргэгдэхэ болонхо[…] Энэ мурысөөндэ одоошье ол[…] боксернууд хабаадалсажа, өөһ[…] өөһэдынгөө спортын бүлгэмүү[…] нэрэ солые хамгаалха бэзэ гэж[…] найдагдана.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

НОМШО БАСАГАН

Люба Мельникова Улаан-Үдын соёл-гэгээрэлэй училищи хоёр жэлэй урда тээ дүүргээ юм. Тэрэниие дүүргэхэдээ, библиотекарь боложо гараһан байгаа. Библиотекариин дипломтой басаган Түнхэнэй аймагай Ахалиг нютаг эльгээгдээ.

Тэндэ ошоходоо, хуу эхинһээнь эхилхэ баатай болоо. Юуб гэхэдэ, хүдөөгэй клуб соо үгтэһэн бишыхан таһалгаһаа ондоо юумэн Любын гарта үгы һэн. Тиигээд лэ Люба һуринай айлнуудаар ябажа эхилээ. Ахалигта библиотекэ эмхидхэхэ тухай хөөрөөд, даб дээрээ зоной уншажа эхилхэ ного номноо хубаалдыт гэжэ хандаһан юм...

«Манай номшо басаган» гэжэ тэрэнэй һүүлээр Любые нэрлэжэ һэн. Мүнөө үедэ Ахалигай табан зуугаад хүн зоной 230-ниинь библиотекын эдэбхитэй уншагшад болонхой. Библиотекын соведэй гэшүүд Любэдэ ехэ туһа хүргэдэг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Түнхэнэй аймагай Ахалигай хүдөөгэй библиотекын хүдэлмэрилэгшэ Л. Мельникова.

А ГАВРИЛОВАГАЙ фототекст.

ПРАВДА БУРЯТИ[…]

Нэгэдэхи хуудаһанд[…] СССР-эй наймадахи зар[…]лай Верховно Соведэй [..] сессии дээрэ баталагдана[…]таһан Хуулинууд. «Түсэб[…] табан жэл — бүгэдэ арада[…] хэрэг» гэһэн ниитэ гарш[…] доро материалнууд.

Хоёрдохи хуудаһанд[…] «Эб найрамдалай, соци[…]лизмын аша туһада» [..] «Правдын» түрүү бэшэ[…] «Шэнэ хараа түсэбүүд[…] уряалан дуудана»—А. Гр[…]горьевой корреспонден[…] БурАССР-эй Верховно Со[…]ведэй Президиумэй Указ[…] Түрэл орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһанд[…] СССР-эй наймадахи зарл[…]лай Верховно Соведэй гур[…]бадахи сесси дээрэ батала[…]дан абтаһан Хуулинуу[…] А. Семёновагай корреспо[…]денци. Хилын саанаһаа а[…]таһан ТАСС-ай мэдээс[…]нүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанд[…] Спортын һонинууд. Соно[…]холнууд.

ЧССР-эй НАЦИОНАЛЬНА ФРОНТЫН АРСАШАГҮЙ ИЛАЛТА

ПРАГА. (ТАСС). Чехословакиин түлөөлэлгэтэ органуудта болоһон бүгэдэ ниитын һунгалтануудай дүнгүүдые ЧССР-эй Национальна фронтын Түбэй һунгуулиин комисси соносхобо. Бүридхэлдэ абтаһан бүхы һунгагшадай 99,45 процентнь һунгалтада хабаадаа. Һунгалтада хабаадагшадай 99 процентһээ үлүү хубинь Национальна фронтын кандидадуудай түлөө дуугаа үгэһэн байна.

ПРАГА. (ТАСС). Республикын түлөөлэлгэтэ органуудта болоһон бүгэдэ ниитын һунгалтануудай дүнгүүдэй гараһантай дашарамдуулан, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиум ба ЧССР-эй Национальна фронтын ЦК-гай Президиум Чехословакиин арадуудта хандаба.

Һунгалтын айхабтар амжалтатайгаар үнгэрһэн ушар республикын ажалшан арадай илалта, социалис байгуулалтын илалта, Эхэ орондоо дуратайшуулай ба тэрэнэй гэрэлтэ һайхан ерээдүйн түлөө харюусалгаяа мэдэрэгшэдэй илалта мүн гэжэ хандалга соо хэлэгдэнэ. Ленинэй заяаһан замаар социалис Чехословакиин шэнэ амжалта тээшэ.

ЮРИСТНҮҮДЭЙ КОНФЕРЕНЦИ

АЛЖИР. (ТАСС). Индохитадай асуудалаар юристнүүдэй уласхоорондын хоёрдохи конференци эндэ ажалаа дүүргэбэ. Конференциин хүдэлмэридэ 40 ороной 150 элитэ юрист хабаадаа. Тэрэ тоодо совет юристнүүдэй ассоциациин түрүүлэгшэ Л. Н. Смирнов толгойлогшотой совет делегаци конференцидэ байгаа.

Конференциин түгэсхэлэй заседани дээрэ тэрээндэ хабаадагшад деклараци ба ажал ябуулгынгаа программые баталан абаба. Вьетнам, Лаос ба Камбоджын арадууд хуби заяагаа өөһэдынгөө дураар шиидхэхэ эрхэтэй, энэ эрхыень мүнөө американ эзэрхэг түримхэйшүүл зүрижэ, колониалис шэнэ ёһоной дайе «вьетнамизацилга» гэһэн гаршаг доро ябуулжа байна гэжэ деклараци соо хэлэгдэнэ.

ИМПЕРИАЛИЗМДА ЭСЭРГҮҮ СОХИЛТО

МОГАДИШО. (ТАСС). Сомалиин Верховно Революционно соведэй президент Сиад Барре гэгшын Советскэ Союз албанай хэрэгээр айлшалха үедэ баталагдаһан, харилсаа холбоон тухай совет-сомалиин хэлсээн манай арадые дэлхэйн социалис холбооһоо амяарлаха гэһэн империалис ёһоной түсэбүүдтэ шанга сохилто болоо. Энээн тухай «Стелла Д'сттобре» газетэ түрүү бэшэг соогоо онсолон тэмдэглэнэ.

Африкын оронуудай хүгжэлтые удааруулха, тэдэнэй байгаалиин баялигуудые үбэршэлхэ зорилгоор империализм бүхы арга боломжоёо хэрэглэнэ гэжэ газетэ бэшэнэ. Тиимэһээл империализм Африкын оронуудые социалис оронуудһаа холодуулхые һэдэнэ. Совет-сомалиин харилсаан хадаа манай ороной экономикодо гүн ехэ удха шанартай байхаһаа гадна, империализмын харата хүсэнүүдые илаһан ушар болоно гээд тэрэл газетэ тэмдэглэнэ.

Камбоджодо дайн байлдаанууд үргэлжэлнэ

ХАНОЙ. (ТАСС). Кхмерскэ информационно агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Пномпеньһээ баруулжаа, баруун урагшаа оршоһон дайсанай олон тоото бэхилэлтэнүүдые Камбоджын НВСО-гой сэрэгшэд ноябриин 7-һоо эхилээд, 21 хүрэтэр добтолһон байна. Энэ саг болзор соо кхмер патриодууд дайсадай 1745 сэрэгшые хүлһөөнь буулгаа, 6 вертолет унагаагаа. Нилээд ехэ буу зэбсэг буляан абаа гэжэ даб дээрэ абтаһан мэдээнүүдһээ багсаагдана.

ХАРИЛСААНИИНЬ МУУДАНА

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Холбоото Штадууд ба Баруун Европо хоёрой хоорондохи харилсааниинь муудажа байна гэжэ «Нью-Йорк таймс» газетэ бэшэнэ. Юуб гэхэдэ, Баруун оронуудта һүжэрһэн валютно-финансын ба худалдаа наймаанай кризисһээ гараха һэдэлгэ ямаршье үрэ дүн асарнагүй.

Хэрбээ Холбоото Штадуудай энэ кризисһээ гараха һэдэлгэтэй өөһэдынгөө замые бусадта баадхан дурадхаха болоо һаань, һаяын үдэрнүүдтэ Римдэ болохоёо байгаа Баруун Европын 10 ехэ гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд, «ниимэ ябадалай баруун оронуудай нэгэдэлдэ хэсүү хойшолонтой байха» тухай сэхэ һануулхань лабтай гээд газетэ заана. Юуб гэхэдэ, американ монополинуудай Баруун Европодо хүсэрхэлгэ хэтэрмэ ехэ хэмжээтэй болоо.

США-дахи ШЭНЭ ПАРТИ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Вьетнамда боложо байгаа дайн байлдаануудые болиулхын түлөө тэмсэгшэд «арадай партида» нэгэдэжэ, национальна съездээ үнгэргэбэ. Съездын делегадууд түрүү үзэл баримталдаг олониитын элитэ ажал ябуулагша доктор Бенджамин Спок гэгшые США-гай президентын тушаалда өөһэдынгөө кандидадаар дэбжүүлбэ.

Далласта (штат Техас) болоһон съездын делегадууд Вьетнамда боложо байһан «жэгшүүритэй муухай дайе» эрид шууд буруушаажа, тэрэниие дары түргэн зогсоолго манай зорилго мүн гэжэ мэдүүлээ.

Дайнда эсэргүү партиин США-да байгуулагдаһан ушарые шухала удха шанартай гэжэ үндэһэлхэ зуураа, делегадуудай нэрьемэ альга ташалган доро доктор. Спок иигэжэ мэдүүлээ: «Мүнөө США-да бии байгаа буржуазна политическэ партинуудые олон миллион американецууд үзэн ядана».

Президент Никсон ФРГ-гэй канцлер В. Брандтай уулзахань

ВАШИНГТОН. (ТАСС). США-гай президент Р. Никсон ФРГ-гэй федеральна канцлер В. Брандтай Ки-Бискейндэ (Флорида штат), декабриин 28—29-дэ уулзаха. Никсон Брандт хоёр «мүнөө үеын уласхоорондын асуудалнуудые ба хоёр талые һонирхуулжа байгаа хэрэгүүдые зүбшэн хэлсэхэ» гэжэ Сагаан байшангай мэдээсэл соо хэлэгдэнэ.

ФРГ-гэй оборонын министрэй айлшалалга

ТОКИО. (ТАСС). ФРГ-гэй оборонын министр Г. Шмидт гэгшэ тусхайта бэшэ хэрэгээр Япон ерээд байһанаа, ноябриин 29-дэ Австрали ниидэн ошобо. Японд байха зуураа Баруун Германиин оборонын министр премьер-министр Э. Сато, национальна обороные эрхилхэ управлениин начальник Н. Иисимура гэгшэдтэй уулзаба.

Япон болон США-гай зонхилхы тушаалтадай хэһэн үгсөө холбоондо эсэргүүгээр Окинава аралай улад зон хатуу шанга тэмсэл ябуулна. Тэдэнэй хэһэн энэ тэмсэлые бүхы ороной үргэн ниитэ хапуунаар дэмжэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Токиогой улад зон митинг хэжэ, Окинава тухай хэлсээ баталхые буруушаажа байна.

Джапан-Пресс ТАСС-ай фото.

Элүүр энхын булан

ГРИПП ҮБШЭНҺӨӨ ҺЭРГЫЛЭГТЫ!

Зарим үбшэн нервын муудахада эхилдэг, нүгөөдэнь элдэб вирусһээ бии болоно гэжэ шэнжэлэгдэнхэй. Эдэнэй дунда эгээл халдабаритай ба түргэн дэлгэрдэгынь грипп юм. Грипп үнинэй элирһэн үбшэн юм. Тэрэ юугээрээ илгардаг бэ гэхэдэ, үбшэн бии болгодог вирусынь үе үе болоод лэ хубилха зуураа, шэнэ эрхэ байдалдаа мэхэтэй түргөөр дадажа, үбшэлһэн хүнэй бэе тэрээнтэй тэмсэжэ үрдидэггүй байна.

Грипп болон, грипптэ адлирхуу үбшэнүүд хүйтэн сагта, хүнэй бэеын һула болоһон үедэ дэлгэрдэг байна.

Тон хүндөөр хүрэдэг вирус «А2» гэжэ мүнөө шэнжэлэгдэнхэй. Энэ вирус 1969 оной январь-февраль һарануудта манай гүрэн дотор дэлгэржэ ехэ ехэ городуудай хахад зониие шахуу үбшэлүүлһэн байна.

1970 ондо «Гонконг А2» гэжэ вирус дахин наашаа дабхижа, 69 ондо үбдөөгүй хүнүүд үбшэлһэн байна. Байгал шадар мүнөө баһал энэ вирус дэлгэржэ эхилээд байна. 1969 ондо үбшэлһэн хүнүүд дахинаа үбдэхэдөө магадгүй.

Иигэжэ 1-2 жэл болоод лэ, һүжэрэн дэлгэрхэдээ бүхэли оронуудые эзэлэн, элбэгээр таража, хүнэй бэеын элүүр энхэдэ ехэ хоро хүргэдэг байна.

Гриппэй дэлгэрээгүй байхада, хүнүүдэй үбшэлхэнь үсөөрдэг. Зүгөөр гриппэй дэлгэрһэн үедэ бусад ондоо үбшэнүүдээр үбдэһэн хүнүүдэй тоо олошордог. Илангаяа грипп үбшэнөөр үбдэжэ, бэеын тамирай һулараад байхада, ужаг үбшэнүүд (хроническа бронхит, пневмони, уушханай ханяадан, ревматизм гэхэ мэтэ) дахин хүдэлжэ, хүндөөр хүрэдэг.

Энээнһээ гадна, гриппэй һүжэрэн дэлгэрһэнэй һүүлээр нервын үбшэнүүдээр (неврит, радикулит, миозит гэхэ мэтэ) үбшэлэлгэ олошордог байна. Врачай заабари сахидаггүй, ябан һайн бологдоно бэзэ гэжэ бододог хүнүүд өөрыгөө, суг хүдэлдэг нүхэдөөшье хохидуулдаг гээшэ. Врачай заабари зүбөөр сахигшадта орходоо, ниимэ бэеэ хэрэглэдэггүй хүнүүдтэ грипп үбшэн хоёр-гурба дахин удаанаар, хүндөөр хүрэдэг байна.

Зүрхэ һудалай үбшэнтэй, атеросклерозтой, ревматизмтай, гипертоническа үбшэнтэй хүнүүд гриппээр үбдэбэл, хүл дээрээ ябаха ёһогүй, үбшэниинь бүри хүндөөр хүрэжэ магадгүй. Тиимэһээ саг дары врачта үзүүлхэ ёһотой.

Яажа грипп үбшэнһөө бэеэ һэргэмжэлхэ ёһотойб гэжэ мэдэхэ ехэ шухала байна. Мүнөө манай гүрэн дотор гриппэй дэлгэрбэл, поликлиникэнүүд, амбулаторинууд хүдэлмэриеэ хубилган, үбшэнтэндэ гэртэнь ошожо эмнэлгэ хэдэг, үбшэлбэл гэртээ хэбтэхэ, арга хүүлэхэ үбшэнэй саарһа үгэдэг байна. Эдэ бүгэдэ грипптэй тэмсэхэ ушарта ехэхэн туһа хүргэнэ. Гриппээр үбшэлһэн хүниие ондоо таһалгада хэбтүүлхэ хэрэгтэй. Олон зоной байдаг хамтын байрануудта үбшэлһэн хүнүүдые таһалжа хэбтүүлхэ шухала.

Грипп үбшэнэй дэлгэрхэ сагта грипптэ эсэргүү хуурай сыворотка хэрэглэхэдэ болоно. Энээниие хахад граммаар грипп үбшэнэй дүүрэтэр хамартаа татадаг. Хэрбээ гриппэй хүндээр хүрэбэл, (илангаяа багахан үхибүүдтэ, наһатай болоһон хүнүүдтэ) тэрээндэ эсэргүү арганууд түргэн хэрэглэгдэдэг. Элдэб аллергическэ үбшэнүүдтэ нэрбэгдэдэг хүнүүд хүндэ хойшолон ехэтэй эмүүдые врачай заабаряар хэрэглэхэ ёһотой. Гэбэшье, грипптэй тэмсэхын түлөө үбшэлһэн хойноо аргалжа эхилхэ бэшэ, харин үбшэлхэгүйн ябадал ехэ шухала байна. Энэ хадаа гэр байрадаа соогоо, хамтын байрануудта, ажалдаа үдэр бүри сэбэр агаар оруулжа, нойтон аршалга хэжэ, байха ёһотой.

Энээнһээ гадна, тон шухала юумэн юуб гэхэдэ, үглөө бүри зарядка хэдэг, спорт эрхилдэг, зүб журамаар хооллодог, нарин сэбэрээр ябадаг хүнүүдтэ грипп үбшэн хүрэсэгүй байдаг. Мүн һуладхаагдаһан амиды гриппэй «А2» ба «В» вирусээр тарилга хэгдэнэ. Энэ вакцинаар тарюулһан хүндэ грипп хүрэбэшье, хүнгэнөөр үнгэрдэг. Һүүлшын үедэ интерферон хэрэглэгдэнэ, энэ вакцинадал адли гриппээр үбшэлһэе үсөөрүүлдэг эм юм.

Д. ЦЫЖЫПОВА, врач-терапевт.

ЭНХИР КРАН

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА[…] 18.00 — «Союз равн[…] правных» гэһэн телевизи[…]но фильм. 18.30 — «12 ме[…]сяцев» гэһэн үхибүүдтэ [..]рюулагдаһан мультфильм[…] 19.30—телепанорама. 19.[…] — концерт. 20.20 — «Не[…]расов ба Сибирь» гэһэ[…] литературна дамжуулг[…] 20.50 — «Обратной доро[…] нет» гэһэн уран һайхан[…] фильмын 2-дохи серинь ха[…]руулагдаха. 22.00 — кон[…]церт.

МОСКВА. ХАРУУЛНА[…] 22.30 — «Олон милли[…] арадуудай ленинскэ унив[…]ситет» гэһэн дамжуула[…] 23.00 — литературна теа[…] 24.00 — «Время» гэһэн һү[…]лэй һонинной программа.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефону[…]

г. УЛАН УДЭ, ул. Ленин[…] 35. Телефоны: редактора — 54-54, приемная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. ред[…]тора — 62-62, ответ. секретар[…] — 34-05, общественная прие[…]ная — 56-62, машинное бюро — 50-52, зам. ответ. секретар[…] — 36-76, отделы: партийн[…] жизни — 60-91, сельского хо[…]зяйства — 64-36, 63-86, пропа[…]ганды и агитации — 56-23, пр[…]мышленности и строительст[…] — 61-35, советского строител[…]ства и быта — 69-58, культур[…] и школ — 60-21, писем и ра[…] селькоров — 67-81, информац[…] 57-63, фотолаборатори[…] — 33-61.

Н-04632. Заказ № 1122